

Studiestöd

15

Förslag till statens budget för 2012

Studiestöd

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Lagförslag.....	9
2.1	Förslag till lag om ändring i budgetlagen (2011:203)	9
3	Utgiftsområde 15 Studiestöd.....	11
3.1	Omfattning.....	11
3.2	Utgiftsutveckling	12
3.3	Verksamhet.....	13
3.4	Mål	13
3.5	Resultatredovisning	16
3.5.1	Unga studerande på gymnasienivå i Sverige.....	16
3.5.2	Vuxna studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå i Sverige.....	17
3.5.3	Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige.....	19
3.5.4	Studerande utomlands	20
3.5.5	Studieekonomi	23
3.5.6	Studerande med barn	23
3.5.7	Lånebenägenhet och den enskildes skuldsättning	24
3.5.8	Låntagare och den totala studieskulden.....	25
3.5.9	Studiestödsadministration	28
3.6	Analys och slutsatser	29
3.6.1	Unga studerande på gymnasienivå i Sverige.....	29
3.6.2	Vuxna studerande.....	30
3.6.3	Studerande utomlands	31
3.6.4	Studieekonomi	31
3.6.5	Lånebenägenhet och den enskildes skuldsättning	31
3.6.6	Låntagare och den totala studieskulden.....	32
3.6.7	Studiestödsadministration	32
3.7	Politikens inriktning	33
3.8	Budgetförslag	34
3.8.1	1:1 Studiehjälp m.m.	34
3.8.2	1:2 Studiemedel m.m.....	35
3.8.3	1:3 Studiemedelsröntor m.m.....	39
3.8.4	1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk.....	42

3.8.5	1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	42
3.8.6	1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.	44
3.8.7	1:7 Överklagandenämnden för studiestöd	45

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	7
3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd.....	12
3.2 Härledning av ramnivån 2012–2015. Utgiftsområde 15 Studiestöd.....	12
3.3 Ramnivå 2012 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 15 Studiestöd	13
3.4 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp, 2008–2010 ¹	16
3.5 Inbetalt belopp under det första betalningsåret fördelat på bosättning ¹	27
3.6 CSN:s genomsnittliga handläggningstider, 2008–2010 ¹	28
3.7 Nyckeltal för CSN:s service och information, 2008–2010	28
3.8 Anslagsutveckling.....	34
3.9 Antal studerande och genomsnittsbelopp för studiehjälp, utfall 2010 och prognos 2011–2015	34
3.10 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:1 Studiehjälp m.m.....	35
3.11 Anslagsutveckling.....	35
3.12 Antal studerande och genomsnittsbelopp för studiemedel, utfall 2010, prognos 2011 och beräknat för 2012–2015.....	36
3.13 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:2 Studiemedel m.m.....	39
3.14 Anslagsutveckling.....	39
3.15 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:3 Studiemedelsräntor m.m.....	41
3.16 Anslagsutveckling.....	42
3.17 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	42
3.18 Anslagsutveckling.....	42
3.19 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	43
3.20 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden	44
3.21 Anslagsutveckling.....	44
3.22 Offentlighetsrättslig verksamhet.....	44
3.23 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.	45
3.24 Anslagsutveckling.....	45
3.25 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:7 Överklagandenämnden för studiestöd.....	46

Diagramförteckning

3.1 Låntagarnas skuld 2007–2010 (mdkr).....	15
3.2 Lånekrediter i Riksgäldskontoret 2007–2010 (mdkr).....	15
3.3 Studiemedel, studiemedelsräntor m.m. samt inkomsträntor på studielån 2007–2010 (mnkr).....	15
3.4 Antal studerande med studiehjälp, 2008–2010.....	16
3.5 Antal studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå med studiemedel, fördelat på folkhögskolor och komvux, 2008–2010.....	18
3.6 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel, 2008–2010.....	19
3.7 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel, uppdelat på skolform, 2008–2010.....	19
3.8 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studielån, 2008–2010.....	20
3.9 Antal studerande på eftergymnasial nivå med tilläggs lån, 2008–2010.....	20
3.10 Antal studerande på eftergymnasial nivå med merkostnadslån, 2008–2010.....	20
3.11 Antal studerande på gymnasial och eftergymnasial nivå utomlands med studiemedel, 2008–2010.....	21
3.12 Studerande utomlands med studiemedel, fördelade efter världsdel, 2010.....	21
3.13 Antal studerande med tilläggsbidrag, 2008–2010.....	23
3.14 Studerandes lånebenägenhet i olika åldersgrupper 2010.....	24
3.15 Studerandes lånebenägenhet i olika utbildningsnivåer 2010.....	24
3.16 Genomsnittlig skuld på annuitetslån för nya återbetalningsskyldiga 2011, fördelat på studienivå och kön.....	25
3.17 Osäkra fordringar fördelat på lånetyp och återkrav 2008–2010.....	25
3.18 Beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl, 2008–2010.....	27
3.19 Folkmängd 16–20 år 2009–2010 och prognos 2011–2015.....	35
3.20 Anslagsförbrukning 1:2 Studiemedel m.m., utfall 2010 och prognos 2011– 2015.....	36
3.21 Studiemedelsränta, utfall 2010 och prognos 2012–2015 jämfört med ränta för 2011 i budgetpropositionen för 2011.....	41
3.22 Utestående skuld i Riksgäldskontoret, utfall 2009–2010 och prognos 2011–2015.....	41

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar förslaget till lag om ändring i budgetlagen (2011:203) (avsnitt 2.1 och 3.8.3),
2. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 7 000 000 kronor 2013 (avsnitt 3.8.5),
3. bemyndigar regeringen att under 2012 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp av 176 600 000 000 kronor (avsnitt 3.8.6),
4. för budgetåret 2012 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 *Studiestöd* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
1:1 Studiehjälp m.m.	Ramanslag	3 665 092
1:2 Studiemedel m.m.	Ramanslag	13 779 499
1:3 Studiemedelsröntor m.m.	Ramanslag	4 308 454
1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	Ramanslag	61 150
1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	Ramanslag	30 500
1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.	Ramanslag	326 938
1:7 Överklagandenämnden för studiestöd	Ramanslag	12 189
Summa		22 183 822

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i budgetlagen (2011:203)

Härigenom föreskrivs att punkterna 5 och 6 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till budgetlagen (2011:203) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

5. Bestämmelserna i 6 kap. 4 § tillämpas i fråga om utlåning från och med den 1 januari 2012.

6. Bestämmelserna i 6 kap. 5 § tillämpas från och med den 1 januari 2012.

Föreslagen lydelse

5. Bestämmelserna i 6 kap. 4 § tillämpas i fråga om utlåning från och med den 1 januari 2012. För studielån enligt studiestödslagen (1999:1395) tillämpas dock dessa bestämmelser från och med den 1 januari 2013.

6. Bestämmelserna i 6 kap. 5 § tillämpas från och med den 1 januari 2012. För studielån enligt studiestödslagen (1999:1395) tillämpas dock dessa bestämmelser från och med den 1 januari 2013.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2012.

3 Utgiftsområde 15 Studiestöd

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar utgifter för olika former av ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och ärendehantering inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

Inom utgiftsområdet föreslås att medel ska anvisas för:

- studiehjälp i form av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg för studerande inom främst gymnasieskolan,
- studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag för studerande med barn,
- räntor för studielån tagna i Riksgäldskontoret,
- inleverans av kapital till Riksgäldskontoret till följd av avskrivning av studielån,
- bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk,
- bidrag till vissa studiesociala ändamål,
- administration av studiestöd, och
- hantering av överklaganden vid ÖKS.

Vissa studiestöd är rättighetsstyrda. Detta innebär att anslagsbelastningen, förutom av reglerna för lån och bidrag, främst är beroende av antalet studerande i utbildningar som berättigar till studiestöd, de studerandes val att ansöka om studiestöd och räntekostnader för den totala studielåneskulden i Riksgäldskontoret. Utgiften

för vissa andra studiestöd begränsas av anvisade eller tilldelade medel och efterfrågan på dessa stöd.

Bestämmelserna som reglerar rätten till studiehjälp och studiemedel samt återbetalningen av studielån finns främst i studiestödslagen (1999:1395) och studiestödsförordningen (2000:655) samt i CSN:s föreskrifter. Bidrag till kostnader för viss gymnasieutbildning regleras i förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan. Bidrag till kostnader för viss föräldrautbildning i teckenspråk regleras i förordningen (1997:1158) om statsbidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd
Miljoner kronor

	Utfall 2010	Budget 2011 ¹	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
1:1 Studiehjälp m.m.	4 004	3 889	3 864	3 665	3 449	3 270	3 157
1:2 Studiemedel m.m.	12 347	14 017	12 428	13 779	13 429	13 445	13 781
1:3 Studiemedelsräntor m.m.	5 822	5 137	5 110	4 308	4 133	4 730	6 125
1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	58	61	59	61	61	61	61
1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	22	31	30	31	29	29	29
1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.	316	324	317	327	333	343	351
1:7 Överklagandenämnden för studiestöd	12	12	12	12	12	13	14
Totalt för utgiftsområde 15 Studiestöd	22 580	23 472	21 819	22 184	21 447	21 890	23 519

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

**Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2012–2015.
Utgiftsområde 15 Studiestöd**
Miljoner kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	23 472	23 472	23 472	23 472
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	3	12	19	28
Beslut	-950	-1 285	-1 346	-1 443
Övriga makro- ekonomiska förutsätt- ningar	-306	-152	943	2 486
Volymer	-123	-475	-1 026	-1 043
Överföring till/från andra utgifts- områden	2	2	2	2
Övrigt ³	86	-126	-173	17
Ny ramnivå	22 184	21 447	21 890	23 519

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2011 års budget för staten. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2013–2015 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under övrigt. Vissa anslag minskas (från 2014) även till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

Inom utgiftsområdet ingår utgifter för studiestöd, framförallt studiehjälp och studiemedel.

De samlade kostnaderna inom utgiftsområdet uppgick 2010 till 22,6 miljarder kronor. Prognosen för 2011 visar på en minskning med 0,8 miljarder kronor. Förslagen anslagsnivå för utgiftsområdet 2012 är 22,2 miljarder kronor.

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

På grund av föreslagna satsningar och de satsningar som riksdagen tidigare har beslutat om, av vilka flera tillfälliga satsningar har avslutats, bedöms utgifterna för studiemedel och studiemedelsräntor minska med 950 miljoner kronor 2012. Åren 2013, 2014 och 2015 beräknas utgifterna minska med 1 285, 1 346 respektive 1 443 miljoner kronor.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

Jämfört med de beräkningar som gjordes i budgetpropositionen för 2011 bedöms utgifterna för 2012 minska med 306 miljoner kronor på grund av prisbasbelopps- och ränteförändringar. Minskningen för 2013 beräknas uppgå till 152 miljoner kronor. För 2014 och 2015 beräknas utgifterna öka med 943 respektive 2 486 miljoner kronor.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer och övriga anslagsförändringar

Utgifterna bedöms minska med 123 miljoner kronor 2012 samt beräknas minska med 475, 1 026 respektive 1 043 miljoner kronor för 2013, 2014 och 2015 på grund av förändrade volymer.

Vidare bedöms utgifterna öka med 86 miljoner kronor 2012 på grund av förändringen av regleringsbeloppen när det gäller den statliga ålderspensionsavgiften. Utgifterna beräknas minska med 126 miljoner kronor 2013 och 173 miljoner kronor 2014 samt öka med 17 miljoner kronor 2015.

Tabell 3.3 Ramnivå 2012 realekonomiskt fördelad. Utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	2012
Transfereringar ¹	17 386
Verksamhetskostnader ²	4 797
Investeringar ³	0,8
Summa ramnivå	22 184

Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2010 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Verksamhet

I följande avsnitt presenteras studiestödsverksamheten, dvs. studiestödet och studiestödsadministrationen.

Studiestödet finansierar huvudsakligen de studerandes levnadsomkostnader under studietiden. För att möta skilda behov finns det olika former av studiestöd.

Stöden är till stor del generella på så sätt att alla får lika stora belopp. Stöden lämnas direkt till den studerande och i huvudsak oberoende av föräldrarnas eller familjens ekonomi.

Under 2010 fick drygt 920 000 studerande någon form av studiestöd. Det totala antalet låntagare uppgick till drygt 1,4 miljoner. Utgifterna på statsbudgeten för verksamheten uppgick under 2010 till cirka 22,6 miljarder kronor.

För 2012 beräknas utgifterna uppgå till drygt 22 miljarder kronor och utgörs främst av transfereringar i form av bidrag och räntor på de studielån som har upptagits i Riksgäldskontoret. Eftersom studielånen finansieras genom lån i Riksgäldskontoret, ingår lånen inte i de takbegränsade utgifterna.

De olika stöden hanterades under 2010 av CSN, Talboks- och punktskriftsbiblioteket och Specialpedagogiska skolmyndigheten. CSN hanterade även återbetalningen av studielån. ÖKS hanterade överklaganden av beslut om studiestöd.

3.4 Mål

Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96). Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden.

Målen ska uppnås genom ett effektivt, sammanhållet, flexibelt och rättssäkert studiestödssystem som ska vara enhetligt och överblickbart för den enskilde. De utbetalningar som görs från systemet ska vara riktiga, och den del av studiestödet som utgörs av lån ska återbetalas till fullo.

Kort beskrivning av verksamheten

Studiehjälp

Studiehjälp består i huvudsak av studiebidrag som lämnas till heltidsstuderande i gymnasieskolan, extra tillägg som kan lämnas till studerande från inkomstsvaga hushåll och inackorderingstillägg som kan lämnas till vissa studerande som måste bo inackorderade på skolorten. Studiebidrag lämnas med 1 050 kronor per månad under tio månader per år. Storleken på det extra tillägget är beroende av elevens och föräldrarnas sammanlagda inkomster och förmögenhet. Inackorderingstillägget lämnas med ett belopp som är beroende av avståndet mellan föräldrahemmet och skolan.

Bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag)

Rg-bidrag lämnas för kostnader för mat, boende och hemresor vid viss gymnasieutbildning för döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro samt till svårt rörelsehindrade elever i särskilt anpassad utbildning. Inom Rg-bidraget finns ett tilläggsbidrag som kan lämnas till elever som förutom Rg-bidrag får aktivitetsersättning och som därför inte har rätt till studiemedel.

Studiemedel

Studerande som uppfyller vissa grundvillkor har rätt till studiemedel. Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Totalbeloppet (bidrag och lån) per studiemånad uppgår från den 1 juli 2011 till cirka 9 400 kronor för heltidsstudier. Det finns två olika bidragsnivåer, en generell och en högre nivå. Den generella bidragsnivån utgör 31,4 procent av totalbeloppet medan den högre nivån utgör 73 procent. Studiemedel med den högre bidragsnivån kan lämnas för studier på grundskolenivå och gymnasial nivå till vuxna studerande som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning. Vidare kan arbetslösa ungdomar under 25 år tillfälligt och under vissa förutsättningar få det högre bidraget från och med den 1 januari 2011. Studiebidraget är skattefritt och pensionsgrundande. I vissa fall kan den studerande även få tilläggsbidrag, tilläggs lån och lån för vissa merkostnader. Tilläggsbidraget lämnas till studerande med barn och utgör ett differentierat kompletterande stöd beroende på antal barn. Tilläggs lån kan lämnas till studerande över 25 år

som har haft en viss arbetsinkomst kalenderåret närmast före studiestarten. Lån kan även lämnas för vissa merkostnader som den studerande har i samband med sina studier.

Återbetalning av studielån

Det finns för närvarande tre olika återbetalningssystem i bruk. I varje system finns det särskilda återbetalnings- och trygghetsregler som under vissa förutsättningar kan ge möjlighet till bl.a. nedsättning av årsbeloppet och avskrivning av studielån. Mer information om studielånesystemet finns i faktarutan som redovisas i det följande.

Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk (s.k. TUFF-ersättning)

Föräldrar till barn som använder teckenspråk, och med föräldrar likställda personer, kan få ersättning när de deltar i utbildning i teckenspråk.

Studielitteratur till vissa högskolestuderande

Högskolestuderande med synskada eller annat läshandikapp kan få låna studielitteratur genom Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

Utländska medborgare

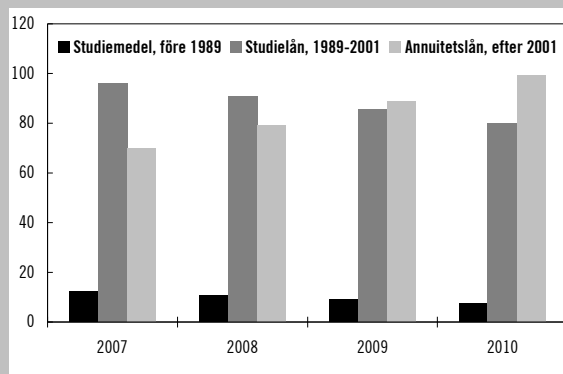
En studerande som inte är svensk medborgare kan under vissa förutsättningar få studiestöd för studier i Sverige. Vissa medborgare i EU- och EES-området samt i Schweiz ska jämföras med svenska medborgare. Det rör sig om migrerande arbetstagare, egenföretagare och deras familjemedlemmar. Även EU-medborgare med permanent uppehållsrätt i Sverige och tredjelandsmedborgare med ställning som varaktigt bosatta i Sverige ska jämföras med svenska medborgare. Även vissa tredjelandsmedborgare med uppehållstillstånd för forskning i Sverige och deras familjemedlemmar ska jämföras med svenska medborgare vad gäller rätt till studiehjälp. Vidare kan utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd i Sverige och som har bosatt sig här i huvudsakligen annat syfte än att genomgå utbildning få studiestöd.

Kort beskrivning av studielånesystemet

Tre olika lånesystem

Det finns för närvarande tre olika lånesystem. Det totala antalet låntagare i de tre återbetalningssystemen uppgår till drygt 1,4 miljoner 2010. Låntagarnas skuld består av lån och kapitaliserade räntor samt administrativa avgifter. Låntagarnas totala skuld uppgick vid utgången av 2010 till 187 miljarder kronor. Diagram 3.1 visar hur den totala skulden för de olika låneformerna har utvecklats under de fyra senaste åren. Knappt 4 procent avsåg återbetalningspliktiga studiemedel tagna före 1989, 43 procent studielån tagna mellan 1989 och 2001 och 53 procent annuitetslån tagna efter den 1 juli 2001.

Diagram 3.1 Låntagarnas skuld 2007–2010 (mdkr)

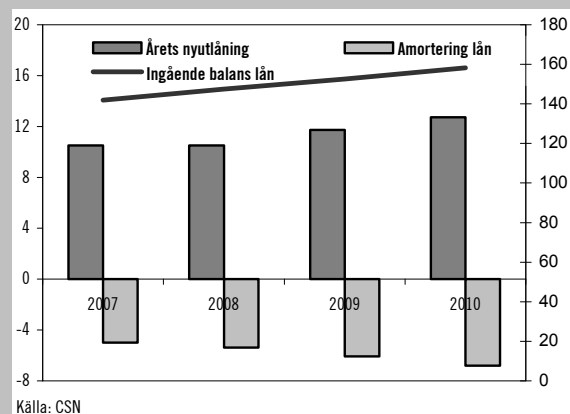
Lån hos Riksgäldskontoret

Sedan 1989 finansierar CSN studielånen genom upplåning hos Riksgäldskontoret.

Amorteringar från låntagarna som motsvarar upplånade medel reducerar CSN:s låneskuld hos Riksgäldskontoret. Vid avskrivningar av lånefordringar minskar CSN skulden hos Riksgäldskontoret via anslag på statsbudgeten. De räntor som påförs låntagarna och som är obetalda vid årsskiftet kapitaliseras och ökar den enskildes skuld. Den del av den enskildes skuld som utgörs av kapitaliserade räntor är inte upplånad hos Riksgäldskontoret utan motsvaras i CSN:s balansräkning av balanserad kapitalförändring för låneverksamheten. Samtliga amorteringar av kapitaliserade räntor från låntagare med studielån återredovisas mot statsbudgeten via inkomsttitlar. Amorteringar av räntor för studielån reducerar den balanserade kapitalförändringen för låneverksamheten. I skalan till höger i diagram 3.2 redovisas ingående balans för lån 2007–2010. I skalan till vänster i samma diagram redovisas omfattningen av årets

nyutlåning respektive årets amortering av lån inklusive kapitaliserad ränta. Som framgår av diagrammet är lånebeloppet i Riksgäldskontoret lägre än låntagarnas totala skuld på 187 miljarder kronor. Skillnaden beror på att skulden inkluderar kapitaliserade räntor samt att delar av skulden består av studiemedel som togs före 1989 och som därmed inte finansierades genom lån i Riksgäldskontoret.

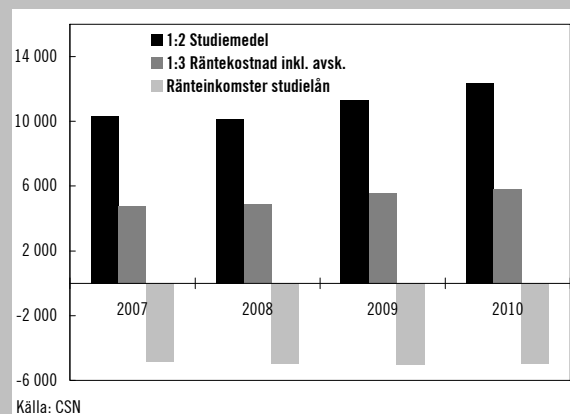
Diagram 3.2 Lånekrediter i Riksgäldskontoret 2007–2010 (mdkr)

Anslaget 1:3 *Studiemedelsräntor m.m.* används för ränteutgifter för lån i Riksgäldskontoret. Räntesatsen för 2010 var 3,38 procent. Därutöver används anslaget för att täcka utgifter för avskrivningar av lån tagna efter 1988. Avskrivningar av studielån uppgår till cirka 360 miljoner kronor per år.

Låntagare betalar en subventionerad ränta på sina studielån och annuitetslån till CSN. Räntesatsen är 70 procent av den ränta som CSN betalar till Riksgäldskontoret, dvs. 2,4 procent för 2010. I diagram 3.3 visas anslagsutvecklingen för anslag 1:2 *Studiemedel m.m.*, anslag 1:3 *Studiemedelsräntor m.m.* och ränteinkomster 2007–2010.

Diagram 3.3 Studiemedel, studiemedelsräntor m.m. samt inkomsträntor på studielån 2007–2010 (mnkr)

3.5 Resultatredovisning

Tabell 3.4 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp, 2008–2010¹
Antal personer, miljoner kronor

	Antal	2008 Kvinnor (%)	Män (%)	Antal	2009 Kvinnor (%)	Män (%)	Antal	2010 Kvinnor (%)	Män (%)	Utbetalt bidrag ²	Utbetalt lån
Studiehjälp	487 700	49	51	490 830	49	51	484 700	49	51	4 005	
varav											
utland	960	69	31	950	68	32	1 010	66	34	9	
Studiemedel	440 300			479 200			502 340			12 344	12 630
varav											
Grundskolenivå	22 910	74	26	24 160	71	29	24 130	69	31	625	109
Gymnasial nivå	90 630	65	35	104 740	62	38	114 070	61	39	2 884	1 525
Eftergymnasial nivå	299 160	60	40	320 930	59	41	333 380	59	41	8 224	9 203
Utlandsstudier	27 610	60	40	29 380	60	40	30 770	59	41	611	1 794
Studiemedelsräntor och avskrivningar										5 822	
Bidrag till vissa funktionshindrade i gymnasieskolan och bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	666	52	48	678	53	47	684	52	48	58	
Studielitteratur	2 000	68	32	1 910	68	32	1 390	69	31	22	
Korttidsstöd	8 000	55	45								
Totalt	938 666			972 618			989 114			22 251	12 630

Källor: CSN, SPSM och TPB.

¹ Tabellen visar det bruttoräknade antalet stödtagare per studiestöd. När antalet stödtagare redovisas fördelat per bidrags- eller utbildningsnivå och sedan summeras blir de som fått utbetalningar på fler än en nivå under året dubbelräknade.

² Belopp för studiemedel och bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk inkluderar statlig ålderspensionsavgift. Belopp för studiemedel inkluderar tilläggsbidrag.

I detta avsnitt redovisas resultatet av statens insatser inom studiestödsverksamheten.

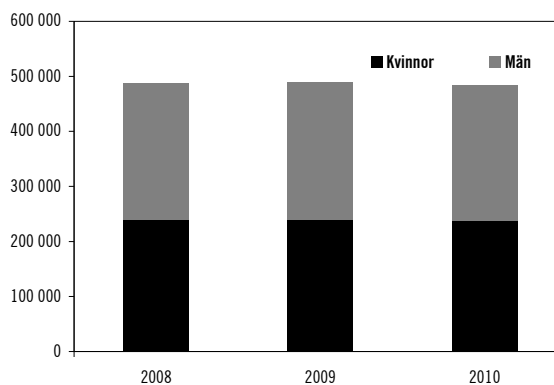
Resultaten för varje studiestöd redovisas per studerandegrupp fördelat på grundskolenivå och gymnasial nivå (t.ex. kommunal vuxenutbildning och folkhögskoleutbildning) respektive eftergymnasial nivå (t.ex. högskoleutbildning, yrkes-högskoleutbildning eller motsvarande). Vidare redogörs särskilt för studieekonomi, studerande utomlands, studerande med barn, lånebenägenhet och den enskildes skuldsättning, låntagare och den totala studieskulden samt studiestöds-administrationen.

3.5.1 Unga studerande på gymnasienivå i Sverige

De studiestöd som lämnas till unga studerande på gymnasienivå i Sverige är studiehjälp och bidrag till vissa funktionshindrade elever.

Studiehjälp

Under 2010 fick 483 700 studerande studiehjälp för studier i Sverige, vilket är en minskning med cirka 1 procent jämfört med tidigare år. Av dessa var 49 procent kvinnor och 51 procent män.

Diagram 3.4 Antal studerande med studiehjälp, 2008–2010

Källa: CSN

Under 2010 betalade CSN ut cirka 3,8 miljarder kronor i studiebidrag. Av dem som har studiebidrag studerar tre fjärdedelar på kommunala gymnasieskolor och 23 procent vid fristående gymnasieskolor. Cirka 11 700 studerande fick inackorderingstillägg under 2010, vilket motsvarar drygt 2 procent av samtliga studerande med studiehjälp. Av dessa var 61 procent kvinnor och 39 procent män. Jämfört med 2009 har antalet studerande med inackorderingstillägg ökat med 2 procent. Under 2010 utbetalades 108 miljoner kronor i inackorderingstillägg till studerande i Sverige, vilket är en ökning med knappt 5 procent jämfört med 2009. Av dem som studerar på fristående gymnasieskolor har 7 procent inackorderingstillägg, vilket motsvarar 8 500 personer. Därutöver är det 3 000 studerande på folkhögskolor och ett mindre antal studerande på bland annat kompletterande utbildningar som har inackorderingstillägg.

Även antalet studerande med extra tillägg ökade under 2010 då cirka 15 500 studerande fick sådant stöd. Detta är en ökning med cirka 8 procent jämfört med tidigare år. Av dessa var 43 procent kvinnor och 57 procent män. Under 2010 lämnades extra tillägg till drygt 3 procent av samtliga studerande med studiehjälp. Extra tillägg kan lämnas med 855, 570 eller 285 kronor i månaden beroende på familjens inkomst. Under 2010 fick 88 procent av de studerande med extra tillägg den högsta bidragsnivån, 855 kronor per månad. Den bidragsnivån får personer i hushåll vars inkomst understiger 85 000 kronor. Utbetalningarna uppgick till 92 miljoner kronor, vilket är en ökning med 11 procent jämfört med 2009.

Antalet studerande som har fått sin studiehjälp indragen på grund av olovlig frånvaro har ökat med cirka 10 procent och uppgick under 2010 till 14 700 personer. Det motsvarar 3 procent av det totala antalet studerande med studiehjälp. Motsvarande andel för 2009 var 2,7 procent. Det var fler män än kvinnor som fick indragen studiehjälp, 37 procent kvinnor och 63 procent män. Den som av sin skola rapporteras ha olovlig frånvaro drabbas ofta av ett återkrav av den studiehjälp som redan har hunnit betalas ut. Mer än hälften av dem som rapporterats ha olovlig frånvaro får normalt ett återkrav. Ungefär 60 procent av återkraven riktas till elevens vårdnadshavare och 40 procent av återkraven riktas till eleven själv.

Under 2010 var det totalt cirka 21 600 utländska medborgare som fick studiehjälp för studier i Sverige. Detta är en ökning med drygt 10 procent.

Utgiften för studiehjälpen uppgick till cirka 4 miljarder kronor under 2010, vilket är en minskning med cirka 50 miljoner kronor jämfört med föregående år.

Bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag)

Under 2010 fick 510 studerande Rg-bidrag, vilket är en ökning med 9 personer jämfört med året innan. Av de studerande som fick Rg-bidrag var 48 procent kvinnor och 52 procent män.

Den totala utgiften för Rg-bidraget inklusive tilläggsbidrag under 2010 var cirka 45 miljoner kronor. Nivån var i stort sett oförändrad jämfört med tidigare år.

3.5.2 Vuxna studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå i Sverige

Vuxna studerande kan få studiemedel för studier på grundskolenivå och gymnasial nivå.

Studiemedel

Under 2010 fick cirka 24 100 studerande studiemedel för studier på grundskolenivå, vilket i stort sett är i nivå med året innan. Av dessa var 69 procent kvinnor och 31 procent män. Cirka 13 600 studerande fick studiemedel med den högre bidragsnivån under 2010, vilket motsvarar cirka 56 procent av stödtagarna på grundskolenivå. Antalet studerande som fick studiemedel med den högre bidragsnivån under 2010 är detsamma som föregående år. Nästan 36 procent av stödtagarna hade studielån under 2010, vilket är en ökning med en procent jämfört med året innan.

De flesta vuxenstuderande med studiemedel på grundskolenivå, nästan 89 procent, återfanns inom den kommunala vuxenutbildningen. Resterande studerade på folkhögskola.

En majoritet av studiemedelstagarna på grundskolenivå, 71 procent, har invandrat till Sverige. De som studerar med studiemedel på grundskolenivå är äldre än studerande på andra

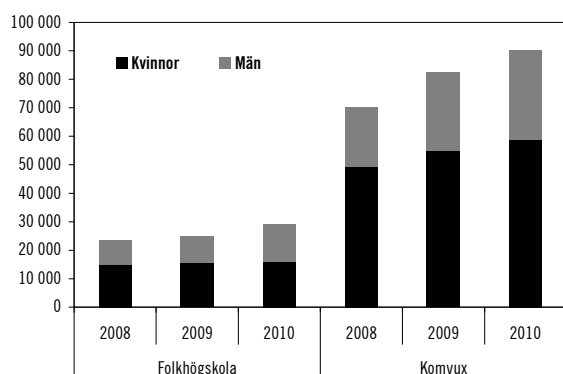
nivåer. Under 2010 var 56 procent av de studerande äldre än 30 år, medan 20 procent var äldre än 40 år.

Inom den kommunala vuxenutbildningen på grundskolenivå hade cirka 71 procent av de studerande studiemedel under 2010, vilket är en ökning jämfört med tidigare.

Under 2010 uppgick antalet personer med studiemedel för studier på gymnasial nivå till cirka 114 000, vilket motsvarar en ökning med 8 procent jämfört med 2009. Av dessa var 61 procent kvinnor och 39 procent män.

Cirka 33 400 studerande fick under året studiemedel med den högre bidragsnivån, vilket är en ökning med cirka 4 900 personer jämfört med 2009. Andelen studerande med den högre bidragsnivån har ökat jämfört med 2009, från 25 procent till 29 procent av stödtagarna. Under 2010 tog cirka 56 procent studielån, vilket är en marginell ökning jämfört med 2009.

Diagram 3.5 Antal studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå med studiemedel, fördelat på folkhögskolor och komvux, 2008–2010

Källa: CSN

Av dem som studerade med studiemedel på gymnasial nivå under 2010 läste cirka 68 procent inom kommunal vuxenutbildning.

En majoritet av de studerande – 52 procent – är yngre än 25 år, medan 29 procent är 30 år eller äldre och 12 procent är 40 år eller äldre. Åldersfördelningen har varit förhållandevis oförändrad de senaste åren.

Totalt sett hade cirka 71 procent av de studerande inom den kommunala vuxenutbildningen på gymnasial nivå studiemedel under 2010, vilket är en ökning jämfört med tidigare.

Studerande som läser en yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) har till och med utgången av 2010 kunnat få studie-

medel med den högre bidragsnivån, antingen enligt de ordinarie bestämmelserna för sådant studiemedel eller enligt bestämmelserna om en tillfällig satsning på yrkesvux för arbetslösa. CSN har först prövat den studerandes rätt till högre bidrag enligt ordinarie bestämmelser och i andra hand enligt de tillfälliga bestämmelserna. Under 2010 beviljades det högre bidraget till cirka 4 000 personer som studerade på en yrkesvuxutbildning och som sedan tidigare hade en treårig gymnasieutbildning eller motsvarande, dvs. i den särskilda kvotgruppen för yrkesvux. Det är en ökning med cirka 2 400 studerande jämfört med 2009. Utöver detta bedömer CSN att cirka 6 200 personer som studerade på en yrkesvuxutbildning fick det ordinarie högre bidraget under 2010. Av de studerande inom yrkesvux fick 9 100 generellt bidrag, vilket i de flesta fall berodde på att de var yngre än 25 år.

Under 2011 kan det högre bidraget lämnas till vissa arbetslösa ungdomar i åldern 20–24 år för vissa studier på grundskole- eller gymnasial nivå eller folkhögskola. Under första halvåret 2011 har 807 ungdomar fått utbetalning av det högre bidraget. Av dessa var det 419 som även fick grundlån och 81 personer fick tilläggsbidrag för barn. Ett fåtal studerande beviljades även merkostnadslån. Satsningen har fungerat utjämnande ur ett jämställdhetsperspektiv då fler män än kvinnor fått det högre bidraget. Under 2010 fick 43 procent kvinnor och 57 procent män det högre bidraget.

Under 2010 var det närmare 23 900 utländska medborgare som fick studiemedel för studier på grundskolenivå eller gymnasial nivå, vilket är en ökning med 3 700 personer jämfört med 2009.

Den totala utgiften för studiebidrag till vuxna studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå uppgick 2010 till drygt 3,5 miljarder kronor, vilket är en ökning med cirka 500 miljoner kronor jämfört med 2009.

Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk (TUFF-ersättning)

Under 2010 fick 174 föräldrar TUFF-ersättning, varav 63 procent kvinnor och 37 procent män. Detta är en minskning med 3 personer jämfört med året innan. Totalt utbetalades 467 000 kronor i bidrag till deltagare under 2010.

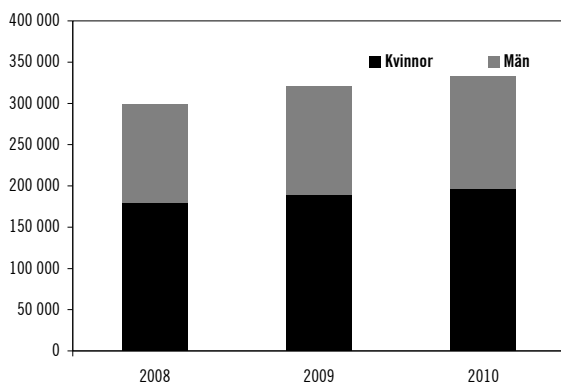
3.5.3 Studerande på eftergymnasial nivå i Sverige

Det studiestöd som lämnas till studerande på eftergymnasial nivå i Sverige är studiemedel. Till högskolestuderande med synskada eller annat läshandikapp ges även möjlighet att låna studielitteratur.

Studiemedel

Under 2010 studerade cirka 333 400 personer på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel, vilket var fler än det tidigare rekordåret 2004. Av dessa var 59 procent kvinnor och 41 procent män. Under 2010 ökade antalet studerande med 4 procent. Det innebär att ökningstakten avtog jämfört med 2009 då antalet studiemedelstagare ökade med 7 procent.

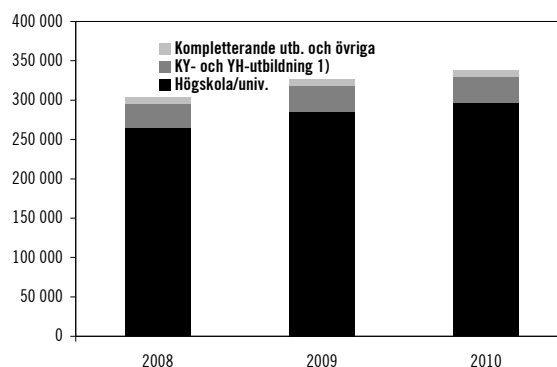
Diagram 3.6 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel, 2008–2010

Källa: CSN

De allra flesta studiemedelstagare på eftergymnasial nivå under 2010, cirka 87 procent, studerade vid universitet eller högskola. Cirka 10 procent var registrerade som studerande vid yrkeshögskoleutbildning eller kvalificerad yrkesutbildning. Resterande andel studerade inom mindre skolformer som t.ex. kompletterande utbildningar. Den antalsmässigt största ökningen av studerande skedde inom högskolan. Andelsmässigt ökade de studerande inom högskolan ungefär lika mycket som inom den kvalificerade yrkesutbildningen och yrkeshögskolan.

Diagram 3.7 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studiemedel, uppdelat på skolform, 2008–2010

Källa: CSN

1) Yrkeshögskoleutbildning fr.o.m. 2009.

Av de studerande på eftergymnasial nivå var 57 procent yngre än 25 år och 17 procent 30 år eller äldre. Andelen studerande under 25 år har ökat med 2 procentenheter mellan 2009 och 2010.

Personer som studerar på eftergymnasial nivå kan som regel endast få studiemedel med den generella bidragsnivån. Fram till den 1 januari 2011 har dock studiemedel med den högre bidragsnivån kunnat lämnas till studerande vid eftergymnasiala utbildningar som leder fram till specialpedagogexamen, specialpedagogisk påbyggnadsexamen eller en motsvarande äldre examen. Cirka 500 studerande fick under 2010 det högre bidraget för sådana studier. Den totala utgiften för det högre studiebidraget till studerande på eftergymnasial nivå uppgick till drygt 13 miljoner kronor.

Under 2010 var det totalt cirka 7 100 utländska medborgare som uppbar studiemedel för studier på eftergymnasial nivå, vilket är en minskning med cirka 11 procent jämfört med 2008.

Den totala utgiften för studiebidrag till studerande på eftergymnasial nivå uppgick under 2010 till drygt 8,2 miljarder kronor, vilket är en ökning med cirka 500 miljoner kronor jämfört med tidigare år.¹

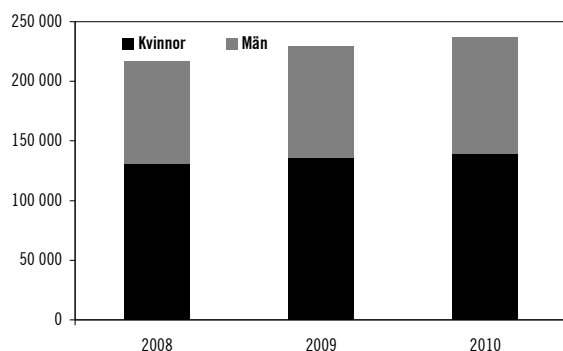
Studielån

Av studiemedelstagarna på eftergymnasial nivå hade nästan 72 procent studielån under 2010.

¹ Beloppet inkluderar statlig ålderspensionsavgift och tilläggsbidrag för studerande med barn.

Benägenheten att ta studielån är densamma för både kvinnor och män.

Diagram 3.8 Antal studerande på eftergymnasial nivå med studielån, 2008–2010

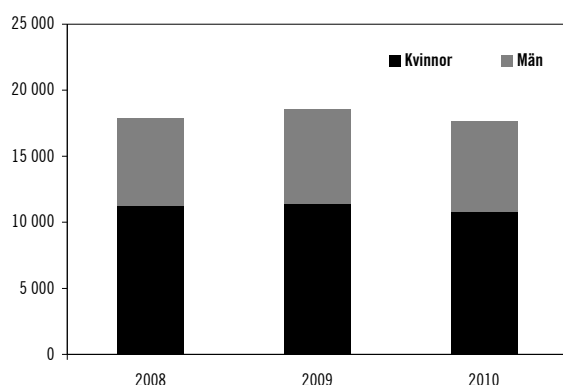

Källa: CSN

Tilläggs lån

Under 2010 fick drygt 17 600 personer tilläggs lån för studier på eftergymnasial nivå i Sverige, vilket är en minskning med 9 procent jämfört med 2009. Av dessa var 61 procent kvinnor och 39 procent män. Utbetalt belopp var cirka 197 miljoner kronor.

Diagram 3.9 Antal studerande på eftergymnasial nivå med tilläggs lån, 2008–2010

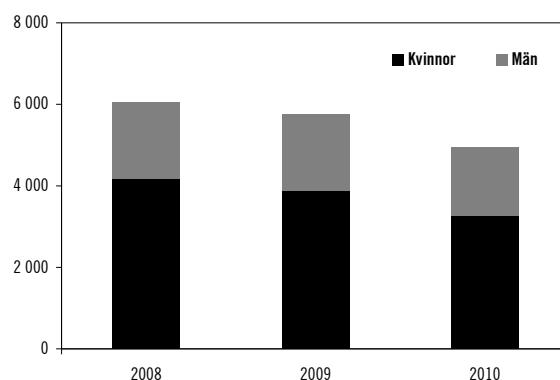

Källa: CSN

Merkostnads lån

Antalet stödtagare med merkostnads lån för t.ex. undervisningsavgifter, dubbel bosättning eller resor mellan hemorten och studieorten för studier i Sverige minskade 2010 för åttonde året i rad. Under året hade cirka 4 950 personer merkostnads lån för studier på eftergymnasial nivå i Sverige. Av dessa var 66 procent kvinnor och 34 procent män. Utbetalt belopp var cirka 73 miljoner kronor, vilket är en minskning med knappt 8 miljoner kronor jämfört med 2009.

Diagram 3.10 Antal studerande på eftergymnasial nivå med merkostnads lån, 2008–2010

Källa: CSN

Studielitteratur till vissa högskolestuderande

Högskolestuderande med synskada eller annat läshandikapp kan få låna studielitteratur genom Talboks- och punktskriftsbiblioteket. Under 2010 fick cirka 1 400 personer låna studielitteratur på detta sätt, varav 69 procent kvinnor och 31 procent män. Antalet personer som fick låna studielitteratur minskade med drygt 26 procent jämfört med föregående år. Den genomsnittliga kostnaden per studerande under 2010 var cirka 27 400 kronor, en ökning med cirka 1 900 kronor sedan 2009.

Den totala utgiften för produktion av studielitteratur till vissa högskolestuderande uppgick till cirka 22 miljoner kronor 2010.

3.5.4 Studerande utomlands

Det huvudsakliga stödet till studerande utomlands är studiemedel. Till unga studerande kan i vissa fall studiehjälp lämnas.

Studiehjälp

Studerande under 20 år kan i vissa fall få studiehjälp för gymnasiestudier utomlands, vilket cirka 1 000 unga studerande fick under 2010. Antalet har ökat något sedan 2009. Av dessa fick 230 personer inackorderingstillägg och ett fåtal personer fick extra tillägg eller ersättning för dagliga resor.

Under 2010 var det 250 utländska medborgare som uppbar studiehjälp för studier utomlands.

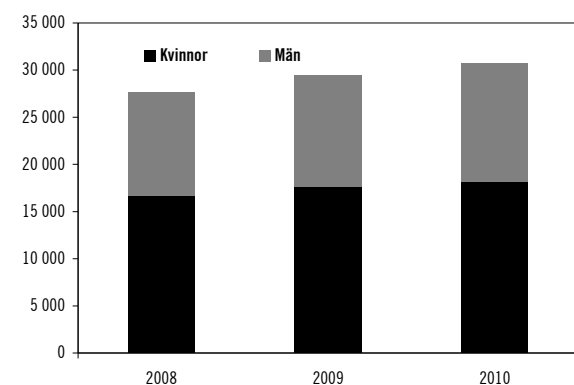
Den totala utgiften för studiehjälp för studier utomlands uppgick till 9 miljoner kronor 2010, vilket är i nivå med föregående år.

Studiemedel

Studiemedel kan lämnas för gymnasiala och eftergymnasiala studier utomlands. Rätten till studiemedel för studier på gymnasial nivå utomlands är dock mycket begränsad. Förutom ordinarie bidrag och lån kan även merkostnads-lån för bl.a. undervisningsavgifter och resor lämnas. Under 2010 fick 550 personer, varav 46 procent kvinnor och 54 procent män studiemedel för gymnasiala studier utomlands.

Antalet utlandsstuderande i eftergymnasial utbildning uppgick till drygt 30 000 studerande per år under 1998–2002. Därefter minskade antalet och noteringen 2008 på 27 600 studerande var den lägsta sedan 2002. Den nedåtgående trenden bröts dock under 2009 och 2010 fick cirka 30 300 personer, varav 59 procent kvinnor och 41 procent män, studiemedel för eftergymnasiala studier utomlands. Detta är en ökning med knappt fem procent jämfört med föregående år. Cirka 9 procent av samtliga studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå studerade således utomlands under 2010.

Diagram 3.11 Antal studerande på gymnasial och eftergymnasial nivå utomlands med studiemedel, 2008–2010

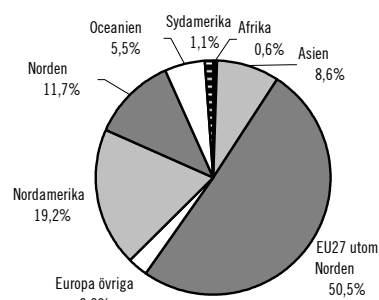
Källa: CSN

Av det totala antalet studerande utomlands med studiemedel under 2010 läste drygt 98 procent på eftergymnasial nivå och knappt 2 procent på gymnasial nivå. Av de studerande på eftergymnasial nivå utgjorde gruppen fritt utresande studenter (dvs. studerande som på eget initiativ studerar utomlands utan stöd av något avtal mellan lärosäten, tidigare kallade free mover-studenter) den största andelen med cirka

64 procent. Gruppen studerande inom ramen för utbytesprogram utgjorde cirka 23 procent och gruppen som läste en icke akademisk språkkurs utgjorde cirka 13 procent. Både antalet fritt utresande och antalet studerande inom ramen för utbytesprogram ökade med lite mer än 5 procent mellan 2009 och 2010. Antalet språkstudenter minskade dock och har halverats sedan studiestödsreformen 2001. De fritt utresande är den grupp som har ökat mest. En särskild grupp som har ökat stadigt är antalet läkarstuderande utomlands. Antalet har mer än fyrdubblats sedan 2002 då antalet läkarstuderande utomlands var cirka 760 personer. Under 2010 uppgick antalet till cirka 3 180 personer.

Cirka 65 procent av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå under 2010 studerade inom Europa. Cirka 12 procent av dessa studerande läste i ett nordiskt land, 51 procent inom övriga EU-länder och 3 procent i ett annat europeiskt land. Ingen större förändring har skett av den geografiska spridningen sedan 2009.

Diagram 3.12 Studerande utomlands med studiemedel, fördelade efter världsdel, 2010

Källa: CSN

Den andel som studerar i ett annat EU-land har varit relativt oförändrad de senaste åren. Andelen studerande med studiemedel i Asien, Nordamerika och Norden har ökat mellan 2006 och 2010. Den andel av studiemedelstagarna som studerar i Australien och Nya Zeeland har dock minskat. Det är fortfarande endast ett litet antal som väljer att studera i Afrika och Sydamerika. De länder som tar emot flest svenska studerande är Storbritannien, USA, Danmark, Spanien och Frankrike. Antalet studiemedelstagare i Polen har fördubblats på fem år och Japan har tagit en plats bland de tio största länderna på bekostnad av Italien.

Det är främst yngre studiemedelstagare som väljer utlandsstudier. Av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå under 2010 var 65 procent under 24 år och bara 7 procent 30 år eller äldre. Få utlandsstuderande har barn. Under 2010 var det 2 procent av de studerande utomlands som fick tilläggsbidrag för barn. Könsfördelningen bland utlandsstuderande är i princip samma som vid eftergymnasiala studier i Sverige, dvs. betydligt fler kvinnor än män. I flera länder är det nästan dubbelt så många kvinnor som män som studerar. Undantaget är Japan där männen är mer än dubbelt så många som kvinnorna av de svenska studerande.

Under 2010 var det totalt cirka 480 utländska medborgare som fick studiemedel för studier utomlands, vilket är en ökning med cirka 4 procent jämfört med tidigare år.

Utlandsstuderande är den grupp som oftast tar merkostnadslån. Andelen utlandsstuderande med studielån som tog merkostnadslån under 2010 var 59 procent. Merkostnadslån till utlandsstuderande kan lämnas för resor, försäkring och undervisningsavgifter. Cirka 12 400 studerande fick under 2010 lån till undervisningsavgifter medan lån till resor lämnades till cirka 7 200 studerande och lån till försäkring lämnades till cirka 6 300 studerande. Utbetalt belopp för merkostnadslån till utlandsstuderande (oavsett nivå) uppgick under 2010 till knappt 453 miljoner kronor, vilket är en ökning med knappt 28 miljoner kronor jämfört med 2009. Utlandsstuderande beviljades merkostnadslån för undervisningsavgifter motsvarande 372 miljoner kronor under 2010.

Den totala utgiften² under 2010 för studiebidrag vid studier utomlands var cirka 611 miljoner kronor, vilket är en ökning med cirka 47 miljoner kronor jämfört med 2009.

Regeringen tillsatte i december 2009 en särskild utredare i syfte att se över hur systemet för studiemedel vid studier utomlands kan förnkla, förbättras och effektiviseras för att öka den internationella rörligheten bland studerande (dir. 2009:124, dir. 2010:59 och dir. 2010:110). Utredningen antog namnet Utredningen om ett rättvisare och enklare studiemedelssystem för utlandsstudier i en globaliserad värld. Utredningen överlämnade den 11 augusti 2010

delbetänkandet Förbättrad återbetalning av studieskulder (SOU 2010:54) till regeringen. Slutbetänkandet Studiemedel för gränslös kunskap (SOU 2011:26) överlämnades till regeringen den 1 april 2011. Slutbetänkandet remissbehandlas för närvarande och ska därefter beredas i Regeringskansliet.

Utredningen gav CSN i uppdrag att under hösten 2010 genomföra en enkätundersökning om bland annat orsakerna till utlandsstudier, utlandsstudiernas värde och studiemedlen för utlandsstuderande. När de gäller orsaker till utlandsstudier visade undersökningen att de tre vanligaste orsakerna till utlandsstudier är att den studerande vill byta miljö och testa något nytt, förbättra sina språkkunskaper eller genom studierna vill förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden. I fråga om utlandsstudiernas värde har utlandsstuderande en positiv uppfattning om kvaliteten på den utbildning som de läste utomlands. För en majoritet av dem som studerar utomlands har studierna också positiva effekter. Studiemedlen har också en något starkare rekryterande effekt när det gäller utlandsstudier jämfört med studier i Sverige. Av de utlandsstuderande anger 74 procent att de inte eller troligen inte skulle ha studerat utomlands om de inte hade kunnat få studiemedel. Vidare anser två tredjedelar av de utlandsstuderande att utlandsstudierna har gjort deras situation på arbetsmarknaden bättre eller mycket bättre. Utredningen gav även Statistiska centralbyrån (SCB) i uppdrag att studera om det finns inkomstskillnader mellan högskoleexaminerade som har utlandsstuderat och högskoleexaminerade som inte har gjort det. Resultaten visar att oavsett vilket studieland som individerna bedrivit utlandsstudier i finns signifikant positiva inkomstskillnader jämfört med gruppen individer som inte varit utomlands, om allt annat är lika. Inkomsteffekten av utlandsstudier är dock olika stor beroende på vilken typ av utlandsstudier som bedrivits, var de skett i världen och hur länge de pågått.

Utredningen anger även att det inte är säkert att det är utlandsstudierna i sig som orsakar de högre inkomsterna. Det kan exempelvis tänkas att drivna och företagsamma studerande i större utsträckning väljer utlandsstudier och att dessa personer i kraft av sin företagsamhet hade haft högre inkomst även om de inte studerat utomlands.

² Beloppet inkluderar statlig ålderspensionsavgift och tilläggsbidrag.

3.5.5 Studieekonomi

CSN har under de senaste åren ökat sin kunskap om de studerandes ekonomiska och sociala situation. När CSN undersöker hur mycket studiemedlen räcker till används flera olika metoder, bl.a. genomför CSN vartannat år en större enkätundersökning. För att mäta studiemedlens allmänna köpkraft görs dessutom en jämförelse med konsumentprisindex.

Senast en enkätundersökning gjordes var hösten 2009, *Studerandes ekonomiska och sociala situation*. Undersökningen visade att en femtedel av studiemedelstagarna ansåg att studiemedlen helt täckte deras levnadsomkostnader och 56 procent tyckte att studiemedlen täckte mer än 75 procent av levnadsomkostnaderna. Andelen studerande som upplevde att studiemedlen helt täckte deras levnadsomkostnader hade ökat något sedan 2007. Vid enkätundersökningens genomförande hade dock inte den beslutade höjningen av studiemedlen den 1 januari 2010 trätt i kraft.

Studiemedlens allmänna köpkraft var 2010 högre än någonsin sedan det moderna studiemedellssystemet infördes 1965 vid en jämförelse med konsumentprisindex (KPI). Den höga köpkraften kan framför allt förklaras med de höjningar av studiemedlen som har gjorts de senaste åren. Riksdagen har även beslutat om ytterligare en höjning av studiemedlens totalbelopp med 498 kronor per studiemånad från och med den 1 juli 2011. Detta kommer ytterligare stärka studiemedlens köpkraft. För att följa den allmänna prisutvecklingen i samhället är också studiemedlens olika beloppsnivåer kopplade till prisbasbeloppet.

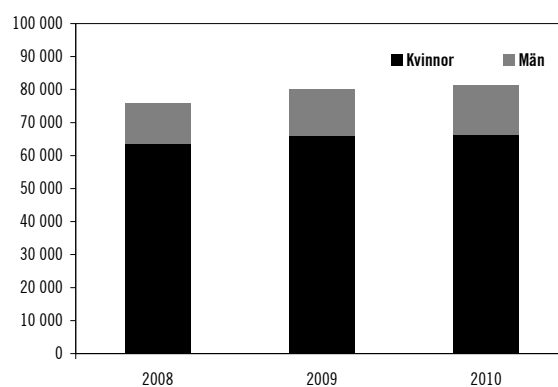
För att få en klarare bild av hur de studerandes ekonomiska situation ser ut genomförde CSN en undersökning under 2010 i syfte att kartlägga vilka utgifter de högskolestuderande i praktiken har, *Studerandes utgifter. En kartläggning av högskolestuderandes månadsutgifter*. Den kanske viktigaste observationen som gjordes i undersökningen var att utgifterna varierar väldigt mycket mellan olika grupper av studerande. Detta beror på att hela studerandegruppen är heterogen. Skiljelinjer går dels mellan äldre och yngre, dels mellan studerande med barn och studerande utan barn. Äldre studerande har avsevärt högre levnadsomkostnader än yngre studerande och studerande med barn har mycket högre månadsutgifter än studerande utan barn.

Boendet är den enskilt största utgiften för samtliga studerandegrupper. Boendets andel av utgifterna varierar mellan 27 och 37 procent beroende på studerandegrupp. Den näst största utgiften efter boendet är för livsmedel, förutom för den grupp där de studerande bor med sina föräldrar.

3.5.6 Studerande med barn

För att underlätta för personer med barn att studera kan tilläggsbidrag lämnas. Bidraget lämnas som ett differentierat stöd beroende på antal barn. Under 2010 fick cirka 81 400 studerande med studiemedel tilläggsbidrag, vilket är en ökning med drygt 1 400 personer jämfört med 2009.

Diagram 3.13 Antal studerande med tilläggsbidrag, 2008–2010

Källa: CSN

Utbetalt belopp uppgick till cirka 385 miljoner kronor, vilket är en ökning med 2 miljoner kronor jämfört med föregående år. Av det totala antalet kvinnor som hade studiemedel fick cirka 24 procent tilläggsbidrag, medan motsvarande andel för männen var nära 8 procent.

Andelen studerande med studiemedel på grundskolenivå och gymnasial nivå som fick tilläggsbidrag under 2010 var 52 respektive 28 procent, medan andelen på eftergymnasial nivå var 13 procent. Av dem som studerade med det högre bidraget fick 58 procent tilläggsbidrag. Motsvarande andel för dem som studerade med det generella bidraget var 13,6 procent. Skillnaderna i andelen med tilläggsbidrag kan främst förklaras av att det skiljer i ålder mellan de olika grupperna och att äldre studerande oftare har barn.

3.5.7 Lånebenägenhet och den enskildes skuldsättning

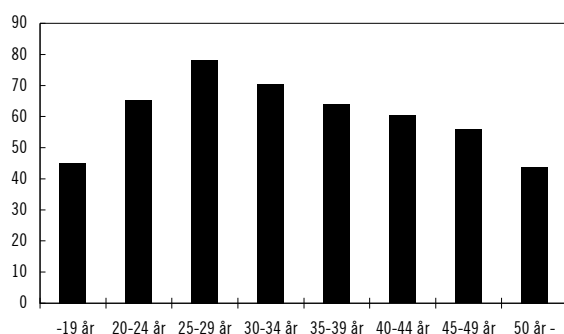
Lånebenägenhet

Antalet studerande som tog studielån i förhållande till antalet studerande med studiebidrag, dvs. lånebenägenheten, har minskat kontinuerligt sedan studiestödsreformen 2001. Mellan 2009 och 2010 var minskningen dock marginell. Lånebenägenheten för samtliga utbildningsnivåer var 67,3 procent under 2010 jämfört med 67,5 procent 2009. Det var bara bland studerande på eftergymnasial nivå som lånebenägenheten minskade. Bland studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå samt bland utlandsstuderande har lånebenägenheten i stället ökat något de senaste två åren. Det stora antalet studerande på eftergymnasial nivå i Sverige innebär dock att lånebenägenheten totalt sett har minskat.

Lånebenägenheten varierade inte enbart mellan studerande på olika studienivåer utan även mellan olika åldersgrupper. De yngsta och de äldsta studiemedelstagarna var de som i minst omfattning valde att ta studielån. För ungdomar i åldrarna 20–24 år uppgick lånebenägenheten till 65 procent under 2010. Mest lånade studerande i åldrarna 25–29 år, där 78 procent tog lån. En bidragande orsak till att lånebenägenheten har minskat de senaste åren är att andelen yngre studerande i högskolan har ökat.

Diagram 3.14 Studerandes lånebenägenhet i olika åldersgrupper 2010

Procent

Källa: CSN

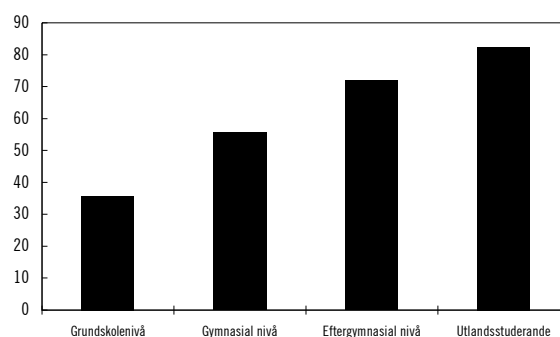
Lånebenägenheten vid studier på grundskolenivå var 36 procent under 2010. Motsvarande andel för de som läser på gymnasial nivå var knappt 56 procent. Antalet studerande med studielån

som även har tilläggs lån och merkostnads lån minskade under 2010.

Lånebenägenheten vid studier på eftergymnasial nivå i Sverige minskade marginellt jämfört med föregående år och uppgick till cirka 72 procent under 2010. Andelen studerande med studielån på eftergymnasial nivå som även tog merkostnads lån var 2,1 procent, vilket är en minskning jämfört med tidigare år. Även andelen studerande med tilläggs lån var lägre än föregående år. I genomsnitt tog 7,4 procent av de studerande med studielån tilläggs lån under 2010.

Diagram 3.15 Studerandes lånebenägenhet i olika utbildningsnivåer 2010

Procent

Källa: CSN

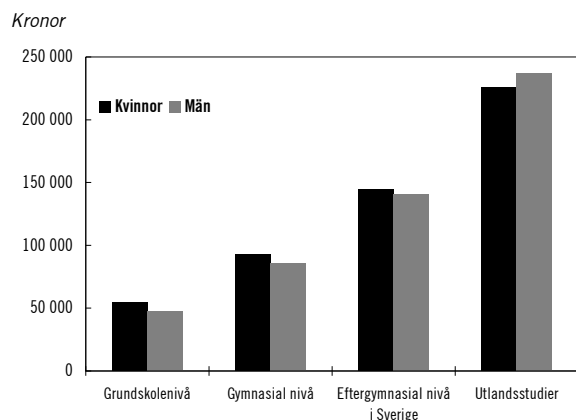
Utlandsstuderande är mer benägna att ta lån än de som studerar i Sverige. Under 2010 var andelen utlandsstuderande som hade studielån cirka 82 procent, vilket är oförändrat jämfört med föregående år.

Bland studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå var lånebenägenheten lägre för kvinnor än för män. Inom den eftergymnasiala nivån fanns ingen sådan skillnad.

Den enskildes skuldsättning

Utbildning ger avkastning både för den enskilde och för samhället i stort. Kostnaderna för utbildning ska därför delas mellan den enskilde och samhället. Studiemedlen består således av en bidragsdel och en frivillig lånedel där lånet ska avse den investering som den enskilde gör.

Ett sätt att mäta skuldsättningen är att titta på hur stor skuld de studerande har vid återbetalningens början, dvs. direkt efter studierna. Skuldsättningen skiljer sig mycket mellan studerande på olika nivåer.

Diagram 3.16 Genomsnittlig skuld på annuitetslån för nya återbetalningsskyldiga 2011, fördelat på studienivå och kön

De studerande på eftergymnasial nivå i Sverige har en genomsnittlig skuld vid återbetalningens början på 142 500 kronor. Bortser man från låntagna vid utlandsstudier är den genomsnittliga skulden 126 400 kronor. De som helt eller delvis studerade utomlands hade en genomsnittlig skuld på 230 200 kronor. Utlandsstuderande är mer benägna att ta studielån än de som studerar i Sverige.

Av samtliga låntagare som blev återbetalningsskyldiga den 1 januari 2011 hade 82 procent en skuld som var lägre än 200 000 kronor. Av låntagarna hade mindre än en procent en skuld på 500 000 kronor eller mer. Skuldsättningen har minskat för samtliga nivåer jämfört med de som blev återbetalningsskyldiga den 1 januari 2010. Undantaget är dock studier på grundskolenivå.

3.5.8 Låntagare och den totala studieskulden

Det totala antalet låntagare i de tre återbetalningssystemen uppgick till drygt 1,4 miljoner vid utgången av 2010. Cirka 160 000 personer hade lån i båda de två senaste återbetalningssystemen och cirka 3 400 personer hade lån i alla tre återbetalningssystemen. Antalet låntagare fortsatte att öka under 2010. Ökningen jämfört med 2009 var cirka 14 500 personer.

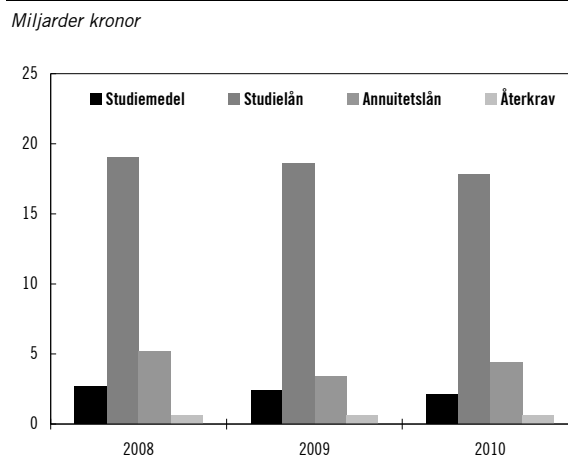
Återbetalningen av studielån ökade under 2010. Jämfört med 2009 betalades det in cirka 0,6 miljarder kronor mer till CSN. Totalt betalades 12,9 miljarder kronor inklusive räntor och avgifter in. Av dessa var cirka 1,4 miljarder kronor extra inbetalningar, dvs. sådana inbetalningar som låntagarna har betalat utöver

återbetalningsplan. Trenden att inbetalningarna överstiger nyutlåningen fortsätter eftersom nyutlåningen under 2009 var 12,6 miljarder kronor. Att inbetalningarna överstiger utbetalningarna kan ge sken av att lånesystemet är i balans, men så är inte fallet med anledning av att riksdagen årligen anvisar ett anslag för räntor på CSN:s lån hos Riksgäldskontoret. Belastningen på detta anslag var 5,8 miljarder kronor under 2010.

Den totala studieskulden vad avser studielån ökade under 2010 från 183 till 187 miljarder kronor. Ökningen beror på att antalet personer med annuitetslån stiger för varje år, vilket ger effekter på den totala studieskulden.

Av den totala studieskulden på cirka 187 miljarder kronor 2010 bedömer CSN att cirka 24,2 miljarder kronor, eller cirka 13 procent, utgörs av osäkra fordringar som riskerar att skrivas av. Den osäkra fordran har minskat med 0,1 miljoner kronor jämfört med 2009.

Av den totala utestående fordran på cirka 1,2 miljarder kronor vad gäller återkrav av studiestöd bedömer CSN att ett belopp på cirka 600 miljoner kronor är osäkert.

Diagram 3.17 Osäkra fordringar fördelat på lånetyp och återkrav 2008–2010

Källa: CSN

Lånetypen studielån, dvs. lån som tagits mellan 1989 och 2001, står med cirka 18 miljarder kronor för den största osäkerheten. Risker för framtida avskrivningar är störst inom detta lånesystem, 22 procent av den fordran bedöms vara osäker. De beräknade osäkra fordringarna har under 2010 minskat med 0,2 miljarder kronor. Beräkningen av osäkerheten i CSN:s lånefordringar görs utifrån tre värderingsprinciper: reservation utifrån de personer som

missköter sina betalningar, reservation utifrån de trygghetsregler som finns vid återbetalning och reservation utifrån framtida förluster på grund av dödsfall. Jämfört med föregående år har CSN inte gjort några förändringar i beräkningsmodellen. De osäkra fordringar som beror på personer som missköter sina betalningar uppgick till 5,7 miljarder kronor under 2010, vilket är en ökning med 0,4 miljarder kronor sedan 2009. Andelen osäkra fordringar till följd av att låntagaren missköter sin återbetalning var 12,7 procent för personer med adress utomlands. Bland personer utan aktuell adress var andelen missköta lån 72,5 procent. För låntagare med aktuell adress i Sverige var andelen endast 2,7 procent. De osäkra fordringar som kan härledas till de trygghetsregler som finns uppgick till 15,5 miljarder kronor under 2010, vilket är en minskning med 0,8 miljarder kronor sedan 2009. De osäkra fordringar som avser beräknade framtida dödsfall uppgick till 3,4 miljarder kronor under 2010, vilket är en minskning med 0,2 miljarder kronor sedan 2009. Räntan har också påverkan vad gäller de osäkra fordringarna. Räntan beräknas numera som ett genomsnitt av de senaste sex årens ränta. Genomsnittsräntan för 2010 är 2,2 procent, en minskning med 0,2 procent jämfört med 2009. Denna ränteförändring minskar det osäkra beloppet med 0,8 miljarder kronor.

Antalet personer som CSN saknade adresser till uppgick vid slutet av 2010 till cirka 16 000. Detta är en minskning med cirka 2 200 personer jämfört med vid ingången av 2010. Den totala utestående fordran för dessa låntagare uppgick vid årsskiftet 2010/2011 till 1,5 miljarder kronor.

Nuvarande lånesystem, det s.k. annuitetslånet, har varit i drift i tio år. CSN har under året gjort en större uppföljning av annuitetslånet. I rapporten *Annuitetslån för studier – tio år efter studiestödsreformen* redovisar CSN slutsatser om lånet. Annuitetslånet är långsiktigt hållbart eftersom riskerna för framtida förluster har minskat avsevärt. Bland vissa grupper av återbetalare finns dock stora problem, speciellt vad gäller de som är bosatta utomlands och bland återbetalare utan aktuell adress hos CSN. Bland dessa är misskötseln av återbetalning väsentligt större än för återbetalare bosatta i Sverige. En annan slutsats som CSN drar är att annuitetslånet främjar rekryteringen till studier och därmed bidrar till minskade inkomstskillnader mellan män och kvinnor. Ju lägre nivå

på studierna desto större andel av låntagarna får dock betalningsproblem. En förhållandevis stor del av de låntagare med i förhållande till årsbeloppet låg inkomst, avstår från möjligheten att få nedsättning av årsbeloppet. CSN menar även att medvetenheten om att lånet ska betalas tillbaka har ökat.

I syfte att ytterligare effektivisera återbetalningen av studielån har riksdagen med anledning av regeringens förslag i propositionen *Ökad flexibilitet och förbättrad återbetalning inom studiestödssystemet* beslutat att förlänga preskriptionstiden för studieskulder till 25 år samt att det införs en skyldighet för låntagare och återbetalningsskyldiga för återkrav av studiestöd att lämna aktuell adress till CSN (prop. 2010/11:113, bet. 2010/11:UbU18, rskr. 2010/11:311).

Skuldsättning

Den genomsnittliga skulden beror både på hur mycket de studerande lånar samt hur mycket låntagarna betalar på sina skulder. Den genomsnittliga skulden för annuitetslån var 116 100 kronor den 1 januari 2011. Den genomsnittliga skulden ökar inte längre lika mycket som tidigare. Ökningen under 2010 var 4 procent jämfört med 2009. Att ökningstakten avtar beror på att en allt lägre andel av låntagarna studerar och tar lån löpande. När en högre andel av låntagarna har studerat färdigt börjar de normalt betala av på skulden och då stabiliseras den genomsnittliga skuldstorleken.

Efter införandet av det nuvarande lånesystemet 2001 ökade skulderna på annuitetslånet kraftigt men avtog dock snabbt. Ökningstakten har de senaste åren varit lägre för annuitetslånet än den var för studielånet lika lång tid efter införandet av de båda lånen. Detta tyder på att den genomsnittliga skulden på annuitetslånet inte kommer att bli lika hög som den som gäller för studielån, som vid ingången av 2011 var 140 900 kronor.

Nedsättning av årsbelopp

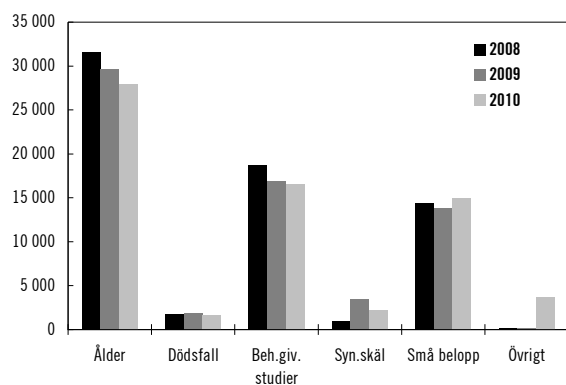
En person kan ansöka om att få det belopp som han eller hon ska betala tillbaka under året nedsatt. Det finns tre huvudsakliga skäl till att en återbetalare får nedsatt årsbelopp: nedsättning på

grund av låg inkomst, nedsättning på grund av studier och nedsättning med hänsyn till synnerliga skäl. Återigen sjunker antalet personer som får beslut om nedsättning. Under 2010 fick nästan 169 000 personer beslut om nedsättning, vilket var cirka 38 000 färre än under 2009. Värdet av nedsättningarna är 1,17 miljarder kronor, vilket är en minskning med 151 miljoner kronor jämfört med 2009.

Avskrivningar

Avskrivning av lån kan ske främst på grund av åldersregler, dödsfall, behörighetsgivande studier, sjukdom eller synnerliga skäl. Dessutom skriver CSN av skulder som vid ett årsskifte är 100 kronor eller lägre, vilket redovisas som små belopp i diagram 3.18.

Diagram 3.18 Beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl, 2008–2010

Källa: CSN

Under 2010 fick cirka 69 000 låntagare sina skulder helt eller delvis avskrivna, vilket är en mindre ökning med 1 000 personer jämfört med 2009. Det totala avskrivna beloppet har dock minskat från cirka 812 miljoner kronor 2009 till cirka 695 miljoner kronor 2010.

Återbetalare med krav hos Kronofogdemyndigheten

I slutet av 2010 hade cirka 94 000 personer krav på återbetalning av studiestöd som överförts till Kronofogdemyndigheten. Det är en mindre ökning med 550 personer jämfört med 2009. Antalet personer med krav hos Kronofogdemyndigheten fortsätter att öka bland de återbetalningsskyldiga med annuitetslån.

Risken för betalningsproblem är större för låntagare som har studerat på en låg utbildningsnivå. Ungefär hälften av de som tar lån på grundskolenivå får minst ett betalningskrav överlämnat för indrivning. Som jämförelse överlämnas bara 5 procent av kraven på de låntagare som studerat på eftergymnasial nivå till Kronofogdemyndigheten.

Den ackumulerade fordran hos Kronofogdemyndigheten uppgick vid årets slut till cirka 823 miljoner kronor, vilket är en ökning med 7 procent jämfört med 2009. Andelen av alla återbetalningsskyldiga låntagare som hade en skuld hos Kronofogdemyndigheten har legat på ungefär samma nivå de senaste tre åren och uppgick 2010 till cirka 7,7 procent.

Utlandsbosatta återbetalare

Cirka 63 000 återbetalare var under 2010 bosatta utomlands, vilket är en ökning med cirka 3 000 låntagare jämfört med 2010. Den totala fordran för de tre återbetalningssystemen när det gäller utlandsbosatta återbetalare uppgick vid slutet av 2010 till 13,6 miljarder kronor, vilket är en ökning med 8 procent jämfört med 2009. Lånetypen studielån står för den största delen av de utlandsbosattas skulder med 7,3 miljarder kronor. Av den totala fordran när det gäller utlandsbosatta återbetalare avser 3,8 miljarder kronor, eller cirka 32 procent, osäkra fordringar. De årsbelopp som för 2010 debiterades de återbetalare som var bosatta utomlands ökade till följd av att fler låntagare bosätter sig utomlands. Även det inbetalda beloppet ökade men inte i lika stor utsträckning som det utbetalda. Detta innebär att andelen inbetalt belopp minskade från 72 procent 2009 till 69 procent 2010. Motsvarande andel för bosatta i Sverige var 94 procent 2010.

Tabell 3.5 Inbetalt belopp under det första betalningsåret fördelat på bosättning¹

Andel av debiterat belopp efter nedsättningar (%)

Bosättning	Inbetalt 2008	Inbetalt 2009	Inbetalt 2010
Sverige	94,4	94,0	94,2
Utomlands	73,8	71,6	69,2
Okänd	3,7	3,6	3,4
Totalt	92,4	92,0	92,1

Källa: CSN

¹ Inbetalningarna avser vad som har betalats under respektive avgiftsår.

CSN har under 2010 fortsatt att prioritera kravhanteringen utomlands. Inkassoverksamheten har resulterat i att 11 000 ärenden har skickats till Intrum Justitia, vilket är en ökning med 12 procent jämfört med 2009. Totalt har cirka 26,6 miljoner kronor inbetalats under 2010, vilket är en ökning med nästan en miljon kronor eller 3,5 procent jämfört med 2008.

Arbetet med att vidta rättsliga åtgärder i andra länder har fortsatt under 2010. Dessa rättsliga åtgärder har resulterat i att 3,7 miljoner kronor har betalats in till CSN, vilket är en ökning med nästan två miljoner kronor jämfört med 2009. CSN har dessutom under 2010 i samarbete med Intrum Justitia fortsatt arbetet med delgivning utomlands. Ett syfte med delgivningen är att åstadkomma preskriptionsavbrott och därigenom förhindra att skulder preskriberas. Totalt har det genomförts 590 delgivningar, varav 310 stycken eller 59 procent med lyckat resultat.

3.5.9 Studiestödsadministration

Centrala studiestödsnämnden

CSN:s verksamhet finansieras i huvudsak via förvaltningsanslag och med inbetalda administrativa avgifter. Förvaltningskostnaderna uppgick under 2010 till 828 miljoner kronor, vilket är en ökning med cirka 26,3 miljoner kronor jämfört med 2009. Av intäkterna, som totalt uppgick till 886 miljoner kronor, bestod knappt 35 procent av anslag (315 miljoner kronor) och knappt 65 procent av avgifter (569 miljoner kronor). Resterande intäkter bestod av finansiella intäkter och intäkter av bidrag. Inbetalda avgifter bestod främst av expeditionsavgifter, uppläggningsavgifter och påminnelseavgifter.

Ärendehantering

Under 2010 har inflödet av ansökningar fortsatt att öka främst vad avser studiemedel. Denna typ av ansökningar har ökat med 4 procent jämfört med 2009. Inom studiemedelsverksamheten fattades 1 121 000 beslut, vilket är en ökning med 45 000 beslut jämfört med 2009.

Handläggningstiderna vad gäller studiemedel har under 2010 försämrats jämfört med tidigare år. Speciellt vad gäller studiemedel för utlandsstudier. Den ökade ärendevolymen och stora

inflöden av telefonsamtal och e-brev kan förklara de ökade handläggningstiderna.

Tabell 3.6 CSN:s genomsnittliga handläggningstider, 2008–2010¹

<i>Antal dagar</i>			
Verksamhet	2008	2009	2010
Extra tillägg	30	27	24
Inackorderingstillägg	21	21	16
Studiemedel	11	13	15
Studiemedel, utland	27	29	37

Källa: CSN.

¹ Uppgiften avser den tid som går från det att ärendet kommer in till myndigheten och till dess att beslutet har expedierats (kompletteringstid ingår).

Tillgänglighet och service

Under 2010 har antalet kunder som vill komma i kontakt med CSN per telefon fortsatt öka kraftigt. Det ökade trycket på telefon har lett till att myndigheten inte har lyckats behålla service-nivån från 2009. Den ökning som skett beror främst på att det totala antalet studerande har ökat.

Tabell 3.7 Nyckeltal för CSN:s service och information, 2008–2010

<i>Tusental och procent</i>			
Verksamhet	2008	2009	2010
Antal inkomna samtal	1 560	1 760	1 950
Antal telefonsamtal begär personlig service	1 350	1 500	1 620
- andel besvarade samtal inom 3 minuter där kunden begärt personlig service	80	70	67
Antal besök webbplats	12 000	12 400	15 300
Antal besök Mina sidor	4 500	4 700	5 300

Källa: CSN.

Kvalitetsutveckling

CSN har fortsatt sitt arbete med att förbättra kvaliteten i ärendehantering.

Även under 2010 har CSN genomfört kvalitetsgranskningar inom ärendehantering och kundservice. Granskningarna visar att rättssäkerheten och enhetligheten i handläggningen vad avser studiehjälp och återbetalning är hög men att den har försämrats något vad avser studiehjälpen jämfört med 2009.

Vad gäller studiemedel har kvaliteten i handläggningen förbättrats jämfört med föregående år. Som en del av granskningen av kvaliteten i kundservice har CSN fortsatt att granska e-brevsvar utifrån såväl studiestödsrättsliga och förvaltningsrättsliga bestämmelser

som språkliga riktlinjer. CSN:s granskning visar att kvaliteten har förbättrats jämfört med 2009.

Felaktiga utbetalningar och bidragsbrott

Regeringens mål med CSN:s arbete mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott är att CSN ska motverka bidragsbrott och säkerställa att utbetalningar från studiestödssystemet endast sker till den som är berättigad till stöd från systemet. Under 2010 har CSN:s arbete med att förhindra felaktiga utbetalningar fortsatt. Ytterligare åtgärder har vidtagits både inom studiehjälpen och inom studiemedlet.

Under 2010 har CSN fattat beslut om att återkräva felaktigt utbetalda studiemedel till ett belopp motsvarande 526 miljoner kronor. Det motsvarar 2,3 procent av det totala utbetalda beloppet för studiemedel. Andelen återkrav och avräkningar i förhållande till utbetalt belopp har ökat med 0,2 procentenheter mellan 2009 och 2010.

CSN har under året bedrivit ett omfattande kontrollarbete gentemot 250 000 högskolestuderande. Resultatet av denna kontroll visar att det har saknats registrerade poäng för heltidsstudier i 8 000 ärenden. De personer som fått mer studiemedel än de haft rätt till har därför varit tvungna att betala tillbaka ett belopp motsvarande totalt 60 miljoner kronor. Under 2010 har CSN polisanmält 69 högskolestuderande för misstänkt bidragsbrott.

Under 2010 har åtgärder som tidigare vidtagits för att minska risken för felaktiga utbetalningar av studiehjälp gett resultat. Under 2009 förändrades hanteringen av otillåten frånvaro genom att det infördes maskinell kommunikation av skolans rapport om ogiltig frånvaro, maskinella ändringsbeslut som stoppar fortsatta utbetalningar när tiden för kommunikation har passerats samt förkortad svarstid när skolans uppgifter om ogiltig frånvaro kommuniceras med den studerande. Dessa förändringar innebär att beslut om studiehjälp numera ändras snabbare och att felaktiga utbetalningar stoppas tidigare.

CSN har fortsatt att identifiera ärenden där bidragsbrott kan ha förekommit. Genom att upptäcka sådana ärenden i ett tidigt skede har myndigheten kunnat förhindra felaktiga utbetalningar till ett belopp motsvarande 12 miljoner kronor. För de ärenden som upptäckts efter att alla utbetalningar gjorts har det fattats beslut om återkrav till ett belopp

motsvarande 3 miljoner kronor. Totalt har 164 personer anmälts för misstänkt bidragsbrott under 2010.

Överklagandenämnden för studiestöd

Under 2010 uppgick utgifterna för ÖKS verksamhet till cirka 11,8 miljoner kronor. ÖKS hanterade under året cirka 7 300 ärenden, en ökning med cirka 2 200 ärenden jämfört med föregående år. Inkomna ärenden till ÖKS ökade under året med cirka 43 procent jämfört med 2009.

Under 2010 avgjordes 79 procent av alla ärenden inom fyra veckor och 98 procent inom nio veckor. Samtliga ärenden avgjordes inom sex månader. Nämnden biföll cirka 8 procent av det totala antalet inkomna ärenden. Nämndens beslut i enskilda ärenden har haft betydelse för regeltillämpning och den praxis som finns utvecklad hos CSN.

Tillgängligheten hos nämnden har under året varit god. Nämndens kansli har telefontid under hela arbetsdagen och några svårigheter för allmänheten att komma i kontakt med nämnden har inte framkommit.

3.6 Analys och slutsatser

3.6.1 Unga studerande på gymnasienivå i Sverige

Antalet studerande med studiehjälp är starkt förknippat med befolkningsutvecklingen i åldrarna 16–20 år, eftersom nästan samtliga studerande som avslutar grundskolan går vidare till gymnasieskolan. På grund av minskande ungdomskullar minskade antalet gymnasieungdomar med studiebidrag under 2010 för första gången på flera år. Minskningen förväntas fortsätta de kommande åren.

Antalet elever vid de fristående gymnasieskolorna ökar. Detta påverkar efterfrågan på inackorderingstillägg, eftersom de fristående skolorna i högre grad inte är belägna på den studerandes hemort. Trots att antalet studerande med studiebidrag minskade 2010 ökade därför antalet studerande som fick inackorderingstillägg. Antalet personer med inackorderingstillägg har nästan fördubblats sedan 2001.

Ökningen av utbetalningarna av inackorderings-tillägg var större än ökningen av antalet studerande med inackorderingstillägg. Detta innebär att de som får inackorderingsstillägg studerar på skolor längre bort från hemorten än tidigare.

Ökningen av antalet studerande som får extra tillägg kan förklaras av de senaste årens arbetsmarknadsläge, och av att invandringen har varit relativt stor de senaste åren. Många invandrare, framför allt från utomeuropeiska länder, har haft svårt att komma in på arbetsmarknaden och kan därmed ha låga eller mycket låga inkomster. En särskild grupp invandrare som ofta kan komma i fråga för extra tillägg är ensamkommande flyktingbarn. Att ökningen av utbetalningarna av extra tillägg var större än ökningen av antalet studerande med extra tillägg betyder att de genomsnittliga utbetalningarna per person ökade under 2010. Detta beror på att ökningen av personer som beviljades extra tillägg kan hänföras till familjer som beviljades den högsta bidragsnivån. Att pojkar och deras familjer är överrepresenterade som mottagare av extra tillägg kan ha ett samband med att många ensamkommande flyktingbarn är pojkar.

Antalet studerande som får studiehjälpen indragen på grund av olovlig frånvaro har ökat med 5 700 studerande eller cirka 64 procent sedan 2006. Årets ökning kan, liksom föregående år, till största delen förklaras av att skolorna i större utsträckning har rapporterat detta till CSN. Enligt en studie som CSN har genomfört har en mycket stor andel av de som får återkrav problem med att betala detta. Den olovliga frånvaron får konsekvenser för den enskilde dels för att studierna inte fullföljs, dels för att risker uppstår i form av svårigheter att betala skulden och betalningsanmärkningar.

3.6.2 Vuxna studerande

Under 2010 skedde en markant ökning av antalet vuxna studerande med studiemedel på samtliga utbildningsnivåer. På eftergymnasial nivå har antalet studerande med studiemedel inte varit så högt sedan 2004. Ökningen av antalet studiemedelstagare beror till stor del på att fler personer sökt sig till utbildning på grund av arbetsmarknadsläget men även på stora ungdomskullar. Regeringen har under 2009 och 2010 satsat på fler utbildningsplatser inom

yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux), yrkeshögskolan och högskolan för att möta den ökade efterfrågan på utbildningsplatser på grund av främst det försämrade arbetsmarknadsläget. Det ökade antalet studiemedelstagare på eftergymnasial nivå beror också på att stora ungdomskullar har lämnat gymnasieskolan och att direktövergången från gymnasieskolan till högskolan har ökat. Under första halvåret 2011 har en viss ytterligare ökning av antalet studiemedelstagare skett, bl.a. med anledning av det höjda fribeloppet fr.o.m. 2011.

Som en följd av det ökade antalet studerande har utbetalningarna av studiemedel ökat med 7 procent eller 1,5 miljarder kronor under 2010. De ökade utbetalningarna beror också på att studiemedlen höjdes den 1 januari 2010.

Under 2010 har antalet studerande på grundskolenivå och gymnasial nivå som fått det högre bidraget ökat med 14 procent jämfört med 2009. Även denna utveckling beror på det ökade antalet vuxna studerande, men också på regeringens särskilda satsning på att tillfälligt under 2010 öppna det högre bidraget för vissa arbetslösa studerande inom yrkesvux. Under 2011 kommer utfallet att påverkas av regeringens tillfälliga satsning som möjliggör för arbetslösa ungdomar mellan 20–24 år att i vissa fall få det högre bidraget.

Trots att antalet studerande som fått studiemedel under 2010 har varit rekordhögt ökade andelen studerande som fick avslag på sin ansökan jämfört med tidigare år. Detta kan antas bero på att prövningen av tidigare studieresultat skärptes den 1 juli 2010.

Studiemedel är ett viktigt verktyg för att öka deltagande i och bredda rekryteringen till utbildning. Dessutom är studiestödet en viktig faktor för att möjliggöra omställning i arbetslivet, vilket avspeglas i det ökade antalet vuxna studerande med studiemedel. Målen för studiestödet är bl.a. att verka rekryterande och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning samt att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Regeringen bedömer att målen har uppfyllts.

3.6.3 Studerande utomlands

Sverige har i jämförelse med de flesta andra länder ett generöst system för finansiering av studier utomlands. Detta bidrar till att Sverige har en hög andel studerande som förlägger delar av eller hela sin utbildning utomlands. Det är betydelsefullt att studiestödssystemet fungerar effektivt även vid utlandsstudier och att utlandsstudier underlättas. Det är också viktigt att regeringens politik när det gäller studerandemobilitet, internationalisering och kvalitet kommer till uttryck även i studiestödsbestämmelserna.

Den sedan flera år nedåtgående trenden för utlandsstuderande bröts under 2009 och antalet utlandsstuderande ökade även under 2010. Det ökade antalet beror sannolikt på att det är stora ungdomskullar som har lämnat gymnasieskolan de senaste åren och att det är fler som studerar när det är lågkonjunktur.

Både antalsmässigt och andelsmässigt var ökningen störst för fritt utresande studenter. Detta kan bl.a. bero på att ökningen av antalet läkarstuderande utomlands fortsätter. Anledningen är att det är ett fortsatt högt sökandetryck till läkarprogrammen i Sverige, trots att antalet platser har utökats. Att antalet språkstuderande minskar beror sannolikt till stor del på att gränsen för hur länge studiemedel kan lämnas skärptes i och med studiestödsreformen 2001. Utlandsstuderande anger i större utsträckning än studerande i Sverige att de med hänsyn till reglerna om begränsning av antal studiemedelsveckor planerar sina studier mer noggrant.

Intressanta resultat finns i de undersökningar som Utredningen om ett rättvisare och enklare studiemedelsystem för utlandsstudier i en globaliserad värld (U2009:08) gett CSN respektive SCB i uppdrag att genomföra. Att de studerande genom utlandsstudierna vill förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden tyder på en medvetenhet hos de studerande och en tydlig planering för framtiden. Resultatet att studiemedlen har en något starkare rekryterande effekt när det gäller utlandsstudier jämfört med studier i Sverige stärker regeringens uppfattning att studiestödet är ett viktigt verktyg för att möjliggöra studier utomlands och för att öka internationaliseringen. När det gäller inkomsteffekter är det intressant att resultaten indikerar att det finns ett positivt samband mellan utlands-

studier och inkomst. Regeringen delar dock utredningens uppfattning att orsakerna till denna typ av samband är svårbedömda.

3.6.4 Studieekonomi

CSN:s undersökning om de studerandes utgifter visar att studerandegruppen som helhet är heterogen och att de studerandes utgifter således varierar inom gruppen. Regeringen har under 2010 och 2011 höjt studiemedlens totalbelopp med sammanlagt nära 1 000 kronor per studiemånad. Regeringens höjningar av studiemedlet, i kombination med att nivåerna är indexerade med prisbasbeloppet, har ökat studiemedlens allmänna köpkraft jämfört med konsumentprisindex (KPI). Det innebär att studiemedlens allmänna köpkraft nu är högre än någonsin relativt KPI.

3.6.5 Lånebenägenhet och den enskildes skuldsättning

Den långsiktiga minskningen av lånebenägenheten kan bl.a. förklaras av att de studerande efter studiestödsreformen 2001 gör en mer rationell bedömning av kostnaderna för lånet. Även möjligheten till alternativa försörjningskällor påverkar valet av att ta studielån eller inte. Studerande under 20 år och äldre studerande över 49 år är de som mest sällan tar lån. Yngre studerande har ofta stöd från föräldrar som bidrar ekonomiskt till den studerandes uppehälle under studietiden. Äldre studerande har oftare än andra ekonomiskt stöd från partner eller egna besparingar. Skillnaderna i lånebenägenhet mellan olika åldersgrupper har varit bestående över tid. En bidragande orsak till att lånebenägenheten har minskat de senaste åren är att andelen yngre studerande i högskolan har ökat. Att en högre andel av de utlandsstuderande lånar, jämfört med studerande på eftergymnasial nivå i Sverige, beror sannolikt på att de inte har lika stora möjligheter att arbeta vid sidan av studierna och att deras omkostnader många gånger är större än för de som studerar i Sverige.

Den enskildes skuldsättning påverkas bland annat av hur stor del den studerande får bära av kostnaden under studietiden. Under de senaste två åren har andelen studielån av studiemedlens totalbelopp för studiemedelstagare med den

generella bidragsnivån ökat med tre procentenheter. Regeringen avser att följa utvecklingen av den enskildes skuldsättning.

3.6.6 Låntagare och den totala studieskulden

Mer än 1,4 miljoner personer i Sverige har i dag en studieskuld. Detta motsvarar ungefär en fjärdedel av befolkningen mellan 20 och 65 år. Ökningen av antalet låntagare har fortsatt under 2010 vilket beror dels på att de tillkommande låntagarna under 2010 var fler än de som antingen har slutbetalat sina lån eller fått dem avskrivna, dels på att efterfrågan på utbildning har ökat på grund av lågkonjunkturen och till del på stora ungdomskullar.

Minskningen av låntagare som får nedsättning av sitt årsbelopp samt minskningen av värdet av nedsättningarna beror nästan uteslutande på att nedsättning tills vidare för låntagare med studiemedel upphörde vid årsskiftet 2009/2010. Av de låntagare som tidigare hade nedsättning tills vidare ansökte endast en mindre andel om nedsättning under 2010.

Värdet av det skuldbelopp som avskrevs under 2010 uppgick till 695 miljoner kronor, vilket är en minskning med 117 miljoner kronor jämfört med 2009. Minskningen kan hänföras till lånetypen studiemedel och beror på att nedsättning tills vidare upphörde vid årsskiftet 2009/2010 och att många låntagare därför under 2009 beviljats avskrivning av studieskulden med hänsyn till sjukdom. Det avskrivna beloppet för 2009 blev därför högt och detta har nu återgått till en mer normal nivå, därav minskningen under 2010.

De beräknade osäkra fordringarna vad gäller den totala studieskulden och den utestående fordran vad avser återkrav av studiestöd har under 2010 minskat med 0,2 miljarder kronor, från 24,8 miljarder kronor till 24,6 miljarder kronor. Minskningen av de osäkra fordringarna beror främst på en sänkning av räntesatsen.

Utgångspunkten för återbetalningssystemen är att samtliga låntagare ska betala tillbaka sina skulder. Tendensen att allt fler återbetalar sina lån och ökningen av de inbetalda beloppen fortsätter. Färre låntagare ansöker om nedsättning av sina årsbelopp. Detta är indikationer på att lånesystemet i stort sett fungerar. Däremot finns det fortfarande allvarliga brister i lånesystemet

vad avser de som är bosatta utomlands. Låntagare bosatta utomlands återbetalar sina lån i betydligt mindre omfattning än låntagare bosatta i Sverige. Av det totala belopp som under 2010 debiterades låntagare bosatta utomlands inbetalades endast 69 procent, vilket dessutom är en minskning från 2009. Över en tredjedel av den totala fordran för dessa låntagare bedöms vidare som osäker. Tendensen fortsätter att allt fler låntagare väljer att bosätta sig utomlands. Det är därför viktigt att komma tillrätta med de problem som finns i lånesystemet vad avser utlandsbosatta återbetalare. Regeringen har under de senaste åren vidtagit vissa åtgärder för att åstadkomma detta men det återstår fortfarande mycket arbete. Regeringen fortsätter att arbeta målinriktat med detta och kommer att följa utvecklingen noga.

En stor andel av de låntagare som studerat på grundskolenivå får problem med sin återbetalning. Cirka hälften av låntagarna får någon gång ett betalningskrav överlämnat till Kronofogdemyndigheten för indrivning. I det fortsatta arbetet med att analysera den grundläggande vuxenutbildningen avser regeringen att bl.a. analysera hur studiemedelssystemet fungerar för dessa studerande.

3.6.7 Studiestödsadministration

Under 2010 har CSN:s verksamhet fortsatt att präglas av effekterna från den tidigare lågkonjunkturen. Fler personer har påbörjat studier, vilket har medfört en ökad tillströmning av ärenden till myndigheten. Detta har lett till att främst handläggningstiderna har ökat. Myndigheten visar trots detta handläggnings- och servicetider på en tillfredsställande nivå. Det är dock viktigt att myndigheten förkortar handläggningstiderna särskilt vad avser studiemedel för utlandsstudier.

CSN:s interna granskning av kvaliteten visar att myndighetens fleråriga arbete med att förbättra kvaliteten i ärendehantering har fortsatt att ge resultat. Regeringen anser att kvalitetsarbetet är av stor vikt.

Under 2010 har CSN fortsatt att prioritera kravverksamheten utomlands. Myndigheten prövar olika metoder för att förbättra resultatet av denna verksamhet. Regeringen ser positivt på detta arbete och det är viktigt att de förändringar som gjorts i studiestödssystemet i syfte att

effektivisera återbetalningen får genomslag i det fortsatta arbetet.

CSN har under 2010 arbetat målinriktat med att säkerställa att utbetalningar från studiestöds-systemet endast sker till den som är berättigad till sådant stöd och de felaktiga utbetalningarna har fortsatt att minska. Regeringen ser positivt på detta arbete och anser att det är viktigt att det fortsätter med samma intensitet.

ÖKS har under året nått ett bra resultat vad gäller hanteringen av överklaganden. Trots en stor volymökning av ärenden under 2010 har myndighetens handläggningstider varit mycket tillfredsställande.

3.7 Politikens inriktning

Tilltagande globalisering utmanar vårt lands konkurrenskraft. Ett väl avvägt studiestöds-system skapar förutsättningar för såväl enskilda individer som Sverige som nation att växa med kunskap och möta utmaningarna i dagens globaliserade samhälle.

Tillsammans med våra nordiska grannländer har Sverige i dag ett av världens mest generösa studiestöd. Flexibla och väl anpassade generella studiemedelnivåer river hinder för människor att komplettera tidigare studier eller studera vidare på en högre nivå. På så sätt slår studiestödssystemet vakt om ett bildningsideal samtidigt som det bidrar till att näringslivet försörjs med personer som möter de krav dagens arbetsliv och konkurrens ställer.

Ett väl anpassat studiemedelssystem bidrar också till att studierna blir mer effektiva och att genomströmningen i utbildningssystemet ökar. Det ger studerande möjligheter att lägga energin på att fördjupa sina kunskaper i stället för att oro sig för sin ekonomi. På så sätt förstärker systemet genom sin studiesociala funktion vårt kunskapssamhälle.

Med anledning av regeringens förslag i budgetpropositionen för 2010 höjdes studiemedelsbeloppet med 431 kronor per studiemånad den 1 januari 2010. Vid en jämförelse med konsumentprisindex konstaterar CSN att studiemedlets köpkraft under 2010 var den högsta sedan det moderna studiemedelssystemet infördes 1965. Därefter har studiemedlet höjts med ytterligare 498 kronor fr.o.m. den 1 juli 2011, efter regeringens förslag i

budgetpropositionen för 2011. Reformerna innebär att studiemedlet i dag uppgår till 9 400 kronor per studiemånad vid heltidsstudier. Även det s.k. fribeloppet har fr.o.m. den 1 januari 2011 höjts från cirka 107 000 kronor till 136 400 kronor per år. Detta ger studerande ökade möjligheter till förbättrad ekonomi och sänder en viktig signal om att arbete ska löna sig. Nivåerna i studiemedelssystemet är dessutom indexerade med prisbasbeloppet för att kompensera för prisutvecklingen. Efter dessa större generella höjningar av studiemedlet kan andra utmaningar nu ta vid.

Regeringen anser att det finns ett fortsatt behov av att stimulera arbetslösa ungdomar utan fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning att återgå till studier, då dessa ungdomar har det fortsatt svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Regeringen anser därför att den tillfälliga satsningen som innebär att arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning under vissa förutsättningar kan få den högre bidragsnivån inom studiemedlet bör förlängas med ett år.

Regeringen anser att studiemedelssystemet för utlandsstudier bör göras mer enhetligt, effektivt och flexibelt för att underlätta möjligheten att studera utomlands. De förslag som har lämnats av Utredningen om ett rättvisare och enklare studiemedelssystem för utlandsstudier i en globaliserad värld i betänkandet Studiemedel för gränslös kunskap (SOU 2011:26) bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen avser att under hösten 2011 återkomma med ett förslag om förbättrade villkor för studerande föräldrar i samband med att ett barn har avlidit. Det är rimligt att samhället visar stor förståelse och har regelverk anpassade till föräldrar som förlorar ett barn.

Den parlamentariska utredningen Hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet (dir. 2010:48) har bl.a. i uppgift att analysera och föreslå regler för hur arbetsförmåga respektive studieförmåga ska kunna kombineras. För att regeringen ska kunna göra en samlad bedömning av regelverket för studerande vid sjukdom bör en parallell översyn göras av de bestämmelser om studiemedel under sjukdom som i dag finns inom studiemedelssystemet. Vid översynen bör särskilt belysas hur felaktiga utbetalningar ska kunna förhindras.

Studiehjälpen har till sin utformning i stort sett varit oförändrad sen den infördes 1964. Som regeringen tidigare har aviserat behöver därför studiehjälpssystemet ses över i sin helhet. Inom ramen för denna översyn ska samspelet mellan inackorderingstillägget och den reformerade gymnasieskolan särskilt belysas. Vidare ska frågan om studiestöd till personer med funktionsnedsättning, bl.a. till elever inom gymnasiesärskolan och vissa elever inom folkhögskolan, utredas.

Inom den grundläggande vuxenutbildningen finns brister i utbildningseffektiviteten och många studerande avbryter sina studier eller misslyckas med att uppnå godkända studie-resultat. Vuxna som studerar på grundläggande nivå med studiemedel är äldre än andra studiemedelmottagare, har oftare barn och har i högre utsträckning utländsk bakgrund. En relativt stor andel har svårt att återbetala sina studielån. Regeringen avser därför att göra en översyn av den kommunala vuxenutbildningen på grundläggande nivå.

En förutsättning för ett samhällsekonomiskt hållbart och rättvist studiemedelssystem är en hög rättssäkerhet, en låg risk för felaktiga utbetalningar och att den del som utgörs av lån återbetalas till fullo. Regeringen avser att även fortsatt följa frågorna och säkerställa att CSN:s arbete på detta område håller hög kvalitet.

Det är viktigt att studiestödsadministrationen fungerar väl och kostnadseffektivt. För att ge CSN långsiktiga ekonomiska planeringsförutsättningar och förutsättningar för en mer ändamålsenlig verksamhet har regeringen gett Statskontoret i uppdrag att närmare analysera CSN:s ekonomiska situation, dimensionering och resurser samt den nuvarande finansieringsmodellen (U2011/2585/SV).

3.8 Budgetförslag

3.8.1 1:1 Studiehjälp m.m.

Tabell 3.8 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2010	Utfall	4 003 879	Anslags-sparande	-15 628
2011	Anslag	3 889 203 ¹	Utgifts-prognos	3 863 710
2012	Förslag	3 665 092		
2013	Beräknat	3 448 591		
2014	Beräknat	3 269 594		
2015	Beräknat	3 156 845		

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för studiehjälp i form av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg enligt studiestödslagen (1999:1395). Vidare används anslaget för bidrag till utlands-studerande för dagliga resor enligt särskild författning (CSNFS 1983:17).

Utfallet 2010 var knappt 16 miljoner kronor högre än tilldelade medel (knappt 6 miljoner kronor högre än anvisade medel). År 2011 förväntas utfallet bli cirka 10 miljoner kronor lägre än tilldelade medel.

Drygt 98 procent av de elever som avslutar grundskolans årskurs 9 påbörjar gymnasieskolan samma år. Ytterligare ett antal påbörjar gymnasiestudier nästföljande år. Utgifterna för studiehjälp är därför främst beroende av utvecklingen av befolkningen i åldrarna 16–20 år.

Tabell 3.9 Antal studerande och genomsnittsbelopp för studiehjälp, utfall 2010 och prognos 2011–2015

Antal personer, i tusental, och tusentals kronor						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Studiebidrag						
Antal	483,4	466,9	444,0	420,7	400,6	386,9
Genomsnittligt årsbelopp	7,9	7,9	7,9	7,9	7,8	7,8
Extra tillägg						
Antal	15,5	15,0	14,2	13,5	12,8	12,4
Genomsnittligt årsbelopp	5,9	5,8	5,8	5,8	5,8	5,8
Inackorderingstillägg						
Antal	11,9	10,6	9,0	7,3	6,9	6,5
Genomsnittligt årsbelopp	9,3	8,8	8,9	8,8	8,8	8,8

Källa: CSN och egna beräkningar

Regeringens överväganden

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

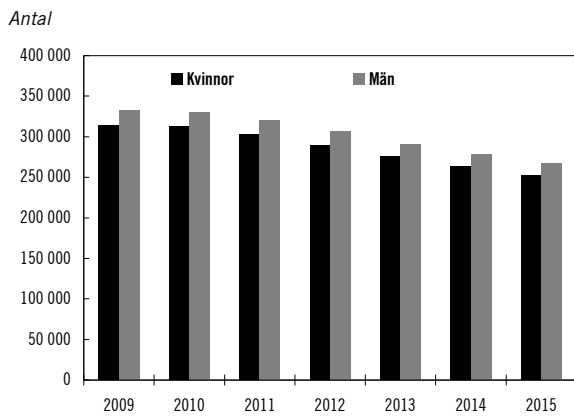
Anslagsförändringar till följd av beslutade reformer och besparingar

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2011 en försöksverksamhet med ett fjärde tekniskt år i gymnasieskolan byggt på det tekniska programmet. Utgifterna för studiehjälp bedömdes öka med 1,6 miljoner kronor 2011 och beräknas öka med 5,4 miljoner kronor 2012, 7,2 miljoner kronor 2013 och med 3,6 miljoner kronor 2014.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Antalet ungdomar i gymnasieskolan har ökat under senare år. Detta är en följd av de stora barnkullarna under slutet av 1980- och början av 1990-talet. Befolkningsframskrivningar från SCB visar att antalet ungdomar i aktuella åldrar nådde sin topp under 2009 och kommer att minska med drygt 19 procent under perioden 2009–2015.

Diagram 3.19 Folkmängd 16–20 år 2009–2010 och prognos 2011–2015

Källa: SCB

Mot denna bakgrund bedöms utgifterna minska såväl för studiebidraget och inackorderings-tillägget som för det extra tillägget. Sammantaget bedöms utgifterna minska med cirka 224,1 miljoner kronor under 2012. Åren 2013, 2014 och 2015 beräknas utgifterna minska med 440,6, 619,6 respektive 732,4 miljoner kronor jämfört med vad som har anvisats för 2011.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 3 665 092 000 kronor under anslaget 1:1 *Studiehjälp m.m.* för budgetåret 2012.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:1 Studiehjälp m.m.

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	3 889 203	3 889 203	3 889 203	3 889 203
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	3 800	5 600	2 000	-1 600
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar				
Volymer	-227 911	-446 212	-621 609	-730 758
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	3 665 092	3 448 591	3 269 594	3 156 845

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

3.8.2 1:2 Studiemedel m.m.

Tabell 3.11 Anslagsutveckling

År	Utfall	Utveckling	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2010	Utfall	12 346 888	1 274 550	
2011	Anslag	14 017 379 ¹		12 428 496
2012	Förslag	13 779 499²		
2013	Beräknat	13 429 131		
2014	Beräknat	13 445 134		
2015	Beräknat	13 781 367		

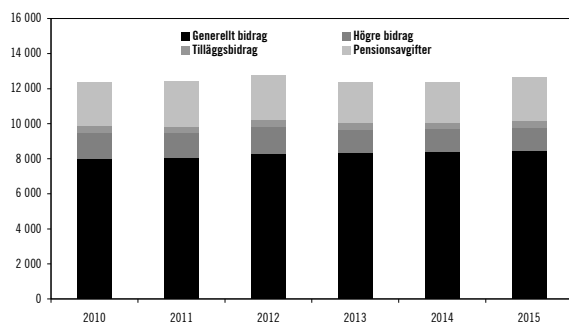
¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

² 2 569 741 tkr avser statlig ålderspensionsavgift för 2012. Beloppet har ökat med 69 647 tkr som avser regleringsbelopp för 2009.

Anslaget används för studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag enligt studie-stödslagen (1999:1395), pensionsavgifter enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift och förordningen (1998:1512) om statliga ålderspensionsavgifter m.m. Anslaget 1:2 *Studiemedel m.m.* får även användas för utgifter för retroaktiva utbetalningar av vissa former av studiestöd som har upphört (prop. 2007/08:99, bet. 2007/08:FiU21, rskr. 2007/08:262).

Diagram 3.20 Anslagsförbrukning 1:2 Studiemedel m.m., utfall 2010 och prognos 2011–2015

Miljoner kronor

Källa: CSN och egna bearbetningar

Studierande med studiemedel finns främst inom högskoleutbildning, kommunal vuxenutbildning, folkhögskoleutbildning, yrkeshögskoleutbildning och kvalificerad yrkesutbildning. Eftersom studiemedlet till övervägande del är rättighetsstyrt, är utgifterna framför allt beroende av antalet studierande som läser en studiestödsberättigande utbildning och ansöker om och beviljas studiebidrag och tilläggsbidrag. Dessutom påverkas utgifterna av beslut om t.ex. nya utbildningsplatser eller höjda bidragsbelopp. Därutöver påverkas utgiftsnivån av de studerandes studietakt, studietid och uppgivna inkomster som överstiger fribeloppsgränserna. Utgiften påverkas också av den allmänna prisutvecklingen i samhället genom att bidraget är indexerat med prisbasbeloppet.

Antalet studierande med rätt till det högre bidraget har varit färre än det antal studierande som anslaget beräknats för, vilket är den främsta förklaringen till det uppkomna anslagssparandet för 2010 och det beräknade anslagssparandet för 2011. Anslagssparandet för 2010 har förts bort genom indragning. Även för 2012–2015 bedöms anslaget för det högre bidraget fortsätta att överstiga efterfrågan med ungefär samma nivå.

Tabell 3.12 Antal studierande och genomsnittsbelopp för studiemedel, utfall 2010, prognos 2011 och beräknat för 2012–2015

Antal personer, i tusental, och tusentals kronor

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Generella bidraget						
Antal	442,4	456,1	458,5	453,2	448,6	440,6
Genomsnittligt årsbelopp ¹	18,1	17,6	18,2	18,4	18,7	19,2
Högre bidraget						
Antal	40,2	38,6	61,5	60,8	60,1	60,3
Genomsnittligt årsbelopp ¹	37,3	37,2	38,2	38,6	39,4	40,4

¹ Exklusive statlig ålderspensionsavgift.

Källa: CSN och egna beräkningar

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning: Den tillfälliga satsningen på arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning bör förlängas, så att dessa ungdomar under vissa förutsättningar kan få den högre bidragsnivån inom studiemedlet även för studier på grundläggande eller gymnasial nivå som påbörjas under 2012.

Ärendet och dess beredning: I budgetpropositionen för 2011 (prop. 2010/11:1 utg. omr. 15) föreslog regeringen att den högre bidragsnivån inom studiemedlet från och med den 1 januari 2011 ska kunna lämnas till studierande som är yngre än 25 år och som har särskilt behov av ett sådant stöd. Vidare gjorde regeringen bedömningen att arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning från och med den 1 januari 2011 tillfälligt borde kunna få den högre bidragsnivån inom studiemedlet för studier på grundskole- eller gymnasienivå. Dessutom gjorde regeringen bedömningen att studiemedel med den högre bidragsnivån endast bör lämnas för studier som påbörjas under 2011 och fram till dess att slutbetyg ges på antingen grundskole- eller gymnasienivå, dock längst under tre år. Endast de ungdomar som är inskrivna i jobbgarantin för ungdomar eller jobb- och utvecklingsgarantin och som har avbrutit sina studier före halvårsskiftet 2010 bör enligt budgetpropositionen för 2011 omfattas av den tillfälliga satsningen.

Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (2010/11:UbU2, rskr. 2010/11:136). Regeringen har därefter beslutat om en ändring i studiestödsförordningen (2000:655) enligt de bedömningar som lämnades i budgetpropositionen.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser att det finns ett fortsatt behov av att stimulera arbetslösa ungdomar utan fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning att återgå till studier, då dessa ungdomar har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden.

Regeringen anser därför att den tillfälliga satsningen som gör det möjligt för arbetslösa ungdomar i åldrarna 20–24 år att kunna få den högre bidragsnivån inom studiemedlet bör förlängas med ett år. Det innebär att arbetslösa ungdomar som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning bör kunna få den högre bidragsnivån inom studiemedlet även för studier på grundläggande eller gymnasial nivå som påbörjas under 2012. Som tidigare bör gälla att studiemedel med den högre bidragsnivån bör kunna lämnas till dess att slutbetyg ges på antingen grundläggande eller gymnasial nivå, dock längst under tre år. Endast de ungdomar som är inskrivna i jobbgarantin för ungdomar eller jobb- och utvecklingsgarantin och som har avbrutit sina studier före halvårsskiftet 2010 bör omfattas av den tillfälliga satsningen. Studiemedel med den högre bidragsnivån lämnas inom ramen för anvisade medel och i den ordning som ansökningarna kommer in till CSN. Studiestödsförordningen (2000:655) bör ändras i enlighet med detta.

Regeringen bedömer att cirka 1 000 ungdomar kommer att omfattas av satsningen under 2012, cirka 500 ungdomar 2013 och cirka 250 ungdomar 2014.

Regeringens bedömning: Studiemedel för studier på ett utbildningsprogram som omfattar 60 högskolepoäng under ett normalstudieår får lämnas på heltid under 40 veckor även om studierna har bedrivits under ett färre antal veckor, dock minst 36 veckor. Detta bör gälla även för studier på utbildningsprogram som har startat den 1 januari 2010 eller senare, dock längst till och med utgången av 2014.

Ärendet och dess beredning: I propositionen Ökad flexibilitet och förbättrad återbetalning inom studiestödssystemet (prop. 2010/11:113) föreslog regeringen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om att studiemedel får lämnas för annan tid än studietid. Vidare gjorde regeringen bedömningen att studiemedel i vissa undantagsfall bör kunna lämnas för 40 veckor under ett normalstudieår, trots att studierna bedrivs under färre antal veckor. Studierna bör dock totalt omfatta 60 högskolepoäng och bedrivs under minst 36 veckor under ett normalstudieår. Vidare bedömdes att detta bör gälla vid högskolestudier på utbildningsprogram som före den 1 januari 2010 har haft ett upplägg som innebär att ett normalstudieår motsvarar mindre än 40 veckor men minst 36 veckor.

Riksdagen har beslutat i enlighet med regeringens förslag (2010/11:UbU18, rskr. 2010/11:311). Regeringen har därefter beslutat om en undantagsbestämmelse i studiestödsförordningen (2000:655) i enlighet med de bedömningar som lämnades i propositionen.

Chalmers tekniska högskola och Kungl. Tekniska högskolan har den 16 maj 2011 inkommit med en hemställan till Utbildningsdepartementet, i vilken lärosätena begär att regeringen tar bort begränsningen att undantaget endast ska gälla program inrättade före den 1 januari 2010 (U2011/3333/SV).

Skälen för regeringens bedömning: Studiemedel får enligt 3 kap. 5 § studiestödslagen (1999:1395) lämnas för varje vecka som den studerande bedriver studier på minst halvtid. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om att studiemedel får lämnas för annan tid än studietid. Sådana föreskrifter finns i 3 kap. 4 a § studiestödsförordningen (2000:655), enligt vilka studiemedel vid högskolestudier på ett utbildningsprogram som omfattar 60 högskolepoäng under ett normalstudieår får lämnas för studier på heltid under 40 veckor även om studierna bedrivs under ett färre antal veckor, dock minst 36 veckor. Detta gäller dock bara för studier på utbildningsprogram som före den 1 januari 2010 har haft ett sådant upplägg. Det har nu framkommit att denna tidsgräns skapar problem vid vissa lärosäten. Dessa lärosäten har nämligen startat nya utbildningsprogram med det aktuella upplägget efter den 1 januari 2010 och av bl.a.

administrativa och ekonomiska skäl är det svårt för lärosätena att parallellt ha vissa utbildningsprogram som omfattas av undantagsbestämmelsen och vissa som inte gör det.

Regeringen anser därför att undantagsbestämmelsen i studiestödsförordningen (2000:655) även bör gälla för studier på utbildningsprogram som startat den 1 januari 2010 eller senare, dock längst för studier till och med utgången av 2014. Denna tidsfrist ger lärosätena en möjlighet att anpassa upplägget på samtliga sina utbildningsprogram.

Regeringens bedömning är att denna förändring inte medför några ökade utgifter för studiestöd.

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

Regeringen föreslår att medel anvisas för en utökad satsning på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) med cirka 5 000 platser 2012 och för 2013 beräknas medel för cirka 1 000 platser. Satsningen bedöms öka utgifterna för studiemedel med 247 miljoner kronor 2012 och beräknas öka utgifterna med 44 miljoner kronor 2013.

Regeringen föreslår att medel anvisas för en tillfällig satsning inom yrkeshögskolan med cirka 1 000 platser 2012 och för 2013 beräknas medel för cirka 500 platser. Satsningen bedöms öka utgifterna för studiemedel med cirka 39 miljoner kronor 2012 och beräknas öka utgifterna med cirka 18 miljoner kronor 2013.

Regeringen bedömer att den tillfälliga satsningen där den högre bidragsnivån inom studiemedlet i vissa fall kan lämnas till studerande som är yngre än 25 år bör förlängas med ett år. Anslaget 1:2 *Studiemedel m.m.* föreslås därför ökas med cirka 80 miljoner kronor för 2012 samt beräknas ökas med cirka 39 miljoner kronor 2013 och med cirka 19 miljoner kronor 2014. I enlighet med beräkningar i budgetpropositionen för 2011 bedömer regeringen utöver ovanstående att utgifterna kommer att öka med cirka 65 miljoner kronor 2012 och beräknar att utgifterna ökar med cirka 38 miljoner kronor 2013.

För att stimulera kommunerna att bedriva lärlingsutbildning inom den gymnasiala vuxenutbildningen beräknade regeringen i budgetpropositionen för 2011 att totalt 150 miljoner kronor avsätts för 2012 och 185 respektive

231 miljoner kronor för 2013 och 2014. Sammantaget motsvarar detta 5 900 årsplatser 2011–2014. Satsningen innebär att utgifterna för studiemedel föreslås öka med 45,5 miljoner kronor 2012 samt beräknas öka med 53,2 miljoner kronor 2013 och 62,0 miljoner kronor 2014.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

Jämfört med de makroantaganden som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2011 bedöms anslagsbelastningen öka med 381 miljoner kronor 2012. Ökningen förklaras av att prisbasbeloppet för 2012 är högre än beräknat i budgetpropositionen för 2011.

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Utgiftsnivån bedöms öka med 213 miljoner kronor 2012 jämfört med 2011. Jämfört med de antaganden om antalet studiemedelstagare under 2011 som låg till grund för beräkning av anslagsnivån i budgetpropositionen för 2011 bedöms dock antalet studiemedelstagare minska.

Anslagsförändringar till följd av överföring från andra anslag

Karolinska institutet fick i regleringsbrevet för 2009 i uppdrag att successivt utöka antagningen av studenter till psykologutbildningen. När utökningen av programmet är fullt utbyggd 2015 beräknas totalt 70 psykologstudenter per år att examineras. Utökningen med anledning av uppdraget kommer att motsvara 30 examinerade studenter. År 2012 motsvarar det utökade antalet platser 90 helårsstudenter. Med anledning av denna satsning föreslås anslaget öka med 3,1 miljoner kronor 2012 genom en överföring från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* (utg.omr. 9 avsnitt 4.12.8).

Anslagsförändringar till följd av övriga skäl

Jämfört med 2011 bedöms utgifterna bli drygt 3 miljoner kronor lägre 2012 till följd av minskade volymer. Regleringsbeloppet när det gäller den statliga ålderspensionsavgiften blir dock cirka 70 miljoner kronor 2012, jämfört med cirka -16 miljoner kronor 2011. Regleringsbeloppen fastställs av Försäkringskassan och utgör skillnaden mellan den löpande inbetalda

preliminära avgiften och den slutliga ålderspensionsavgiften.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 13 779 499 000 kronor under anslaget 1:2 *Studiemedel m.m.* för budgetåret 2012.

Tabell 3.13 Härlledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:2 Studiemedel m.m.

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	14 011 979	14 011 979	14 011 979	14 011 979
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-913 600	-1 299 646	-1 412 475	-1 493 574
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	381 079	540 984	800 298	1 181 117
Volymer	213 121	299 359	217 559	64 572
Överföring till/från andra anslag	1 750	1 750	1 750	1 750
Övrigt	85 170	-125 295	-173 977	15 523
Förslag/beräknat anslag	13 779 499	13 429 131	13 445 134	13 781 367

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

3.8.3 1:3 Studiemedelsräntor m.m.

Tabell 3.14 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	År	Slagslag	Belopp
2010	Utfall	5 822 211		Anslags-sparande	-24 072
2011	Anslag	5 137 237 ¹		Utgifts-prognos	5 110 058
2012	Förslag	4 308 454			
2013	Beräknat	4 133 134			
2014	Beräknat	4 729 820			
2015	Beräknat	6 124 805			

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för utgifter för räntor på studielån som har tagits upp i Riksgäldskontoret. Inbetalda räntor redovisas mot inkomsttitel och uppgick till cirka 5 miljarder kronor 2010. Anslaget används dessutom för utgifter till följd av avskrivningar av studielån. Studielån kan skrivas av bl.a. om de har lämnats

- för behörighetsgivande studier,
- inom ramen för studiehjälpen enligt äldre bestämmelser,

- vid inlösen av vissa studielån med statlig kreditgaranti enligt kungörelsen (1961:384) om avskrivning av lån för studier,
- vid sjukdom,
- på grund av åldersregler, eller
- på grund av att låntagaren avlidit eller varit varaktigt betalningsoförmögen.

De viktigaste faktorerna som styr utgifterna på anslaget är upplåningsräntan och storleken på CSN:s totala skuld till Riksgäldskontoret för studielån tagna efter 1988. Den totala skulden för studielån i Riksgäldskontoret förändras årligen med de belopp som utlånas som nya lån under året och med de belopp som återbetalas av låntagarna. Även avskrivningar och konvertering av lån i äldre system till lån som finansieras i Riksgäldskontoret påverkar den totala skulden.

Utgiften för nya lån är främst beroende av antalet studiebidragstagare och deras benägenhet att utnyttja studielånet. Förändringar av prisbasbeloppet påverkar studielånets storlek och därmed utgifterna för nya lån.

År 2010 blev utgifterna cirka 24 miljoner kronor högre än tilldelade medel. Utgiftsprognosen för 2011 visar på att utgifterna blir drygt 3 miljoner kronor lägre än tilldelade medel.

Regeringens överväganden

Regeringens förslag: Bestämmelserna i 6 kap. 4 och 5 §§ budgetlagen (2011:203) ska i fråga om studielån tillämpas från och med den 1 januari 2013. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till budgetlagen ska ändras i enlighet med ovanstående.

Ärendet och dess beredning: Av regeringens proposition En reformerad budgetlag (prop. 2010/11:40, bet. 2010/11:KU14, rskr. 2010/11:177) framgår att vissa omständigheter när det gäller ny reglering av statens utlåning behöver utredas ytterligare innan bestämmelserna i den nya budgetlagen kan börja tillämpas. Den nya budgetlagen (2011:203) trädde i kraft den 1 april 2011. Bestämmelserna om uttag av ränta eller avgift i 6 kap. 4 och 5 §§ budgetlagen ska dock enligt lagens ikraftträdande- och övergångsbestämmelser i

fråga om utlåning tillämpas först fr.o.m. den 1 januari 2012.

Enligt 6 kap. 4 § första stycket budgetlagen ska ränta som motsvarar statens förväntade kostnad för ett lån tas ut för lånet, om inte riksdagen för ett visst lån har beslutat annat. Inkomster från räntor som motsvarar förväntade förluster och annan finansiering av förväntad förlust ska enligt 6 kap. 5 § budgetlagen föras till konton i Riksgäldskontoret.

Regeringen har gett CSN i uppdrag att utreda ändrade principer för hantering av förluster i fråga om studielån. CSN har lämnat en rapport med förslag på modeller för beräkning och avsättning av förväntade förluster för myndighetens studielån som finansieras med lån i Riksgäldskontoret (U2011/1382/SF). CSN har även beskrivit övergången till och de finansiella konsekvenserna av förslagen.

CSN, Riksgäldskontoret och Ekonomi- styrningsverket har beretts tillfälle att yttra sig över förslaget till lagändring. Myndigheterna har inte haft några synpunkter på lagförslaget. Riksgäldskontoret har anfört att det är bra att ikraftträdandet flyttas fram i enlighet med förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna i 6 kap. 4 och 5 §§ budgetlagen ska enligt ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2012. CSN har lämnat förslag på två olika modeller för beräkning och avsättning av förväntade förluster i fråga om studielån. Myndigheten har anfört att det tidsmässigt inte är möjligt att genomföra åtminstone en av modellerna budgetåret 2012. Modellen för hanteringen av förväntade förluster i fråga om studielån behöver beredas ytterligare innan en ny ordning kan införas. Mot den bakgrunden föreslår regeringen att övergångsbestämmelserna till budgetlagen ändras så att 6 kap. 4 och 5 §§ budgetlagen i fråga om studielån som lämnas enligt studiestödslagen (1999:1395) ska tillämpas först fr.o.m. den 1 januari 2013.

Föreslagna och beräknade anslagsförändringar

Anslagsförändringar till följd av föreslagna och beslutade reformer och besparingar

Regeringen föreslår att medel anvisas för en utökad satsning på yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning (yrkesvux) med cirka 5 000

platser 2012 och för 2013 beräknas medel för cirka 1 000 platser. Satsningen bedöms öka utgifterna för studiemedelsräntor med 2,9 miljoner kronor 2012 och beräknas öka utgifterna med 6 miljoner kronor 2013.

Regeringen föreslår att medel anvisas för en tillfällig satsning inom yrkeshögskolan med cirka 1 000 platser 2012 och för 2013 beräknas medel för cirka 500 platser. Satsningen bedöms öka utgifterna för studiemedelsräntor med 0,7 miljoner kronor 2012 och beräknas öka utgifterna med 1,7 miljoner kronor 2013.

Regeringen avser att föreslå en rätt för studerande med studiemedel att få studiemedlets lånedel avskrivet för tid i samband med att en studerandes barn under 18 år har avlidit. Utgifterna på anslaget bedöms därmed öka med 57 500 kronor 2012 och därefter med 115 000 kronor per år.

Regeringen bedömer att den tillfälliga satsningen där den högre bidragsnivån inom studiemedlet i vissa fall kan lämnas till studerande som är yngre än 25 år bör förlängas med ett år. Anslaget 1:3 *Studiemedelsräntor m.m.* föreslås därför ökas med cirka 0,25 miljoner kronor för 2012 samt beräknas öka utgifterna med cirka 0,6 miljoner kronor 2013 och cirka 0,9 miljoner kronor 2014. I enlighet med beräkningar i budgetpropositionen för 2011 bedömer regeringen utöver ovanstående att utgifterna kommer att öka med cirka 1,1 miljoner kronor 2012 och beräknar att utgifterna ökar med cirka 1,6 miljoner kronor 2013.

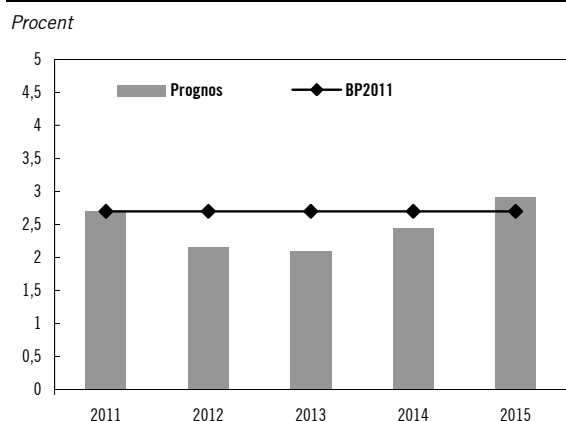
För att stimulera kommunerna att bedriva lärlingsutbildning inom den gymnasiala vuxenutbildningen beräknade regeringen i budgetpropositionen för 2011 att medel avsätts för perioden 2012–2014. Satsningen innebär att utgifterna för studiemedelsräntor föreslås öka med 2,5 miljoner kronor 2012 samt beräknas öka med 5,8 miljoner kronor 2013 och 12,0 miljoner kronor 2014.

Anslagsförändringar till följd av förändrade makroekonomiska förutsättningar

De makroekonomiska förutsättningar som påverkar utgifterna för studiemedelsräntor är nivån på upplåningsräntan i Riksgäldskontoret och prisbasbeloppet. Förändringar av upplåningsränta och prisbasbelopp jämfört med antaganden i budgetpropositionen för 2011 ger den sammantagna effekten att utgifterna bedöms

minska med 687 miljoner kronor 2012. Den främsta anledningen till att utgifterna beräknas minska är att upplåningsräntan bedöms bli lägre jämfört med räntan för 2011 så som den beräknades i budgetpropositionen för 2011. Detsamma gäller för den beräknade räntan 2013 och 2014.

Diagram 3.21 Studiemedelsränta, utfall 2010 och prognos 2012–2015 jämfört med ränta för 2011 i budgetpropositionen för 2011

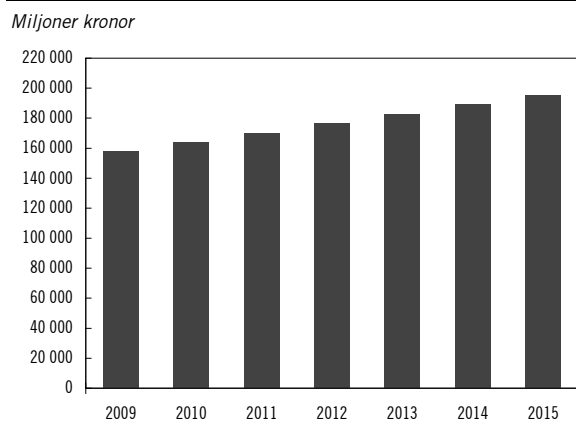
Källa: CSN och egna beräkningar

Anslagsförändringar till följd av förändrade volymer

Trots att den utestående skulden för studielån i Riksgäldskontoret beräknas fortsätta att öka under de kommande åren bedöms ränteutgifterna minska med motsvarande 108 miljoner kronor 2012 på grund av att antalet studiemedelstagare beräknas minska.

Anslaget för studiemedelsräntor omfattar även avskrivningar av studielån. Utgifterna för avskrivning har ökat de senaste åren och beräknas öka även under 2012.

Diagram 3.22 Utestående skuld i Riksgäldskontoret, utfall 2009–2010 och prognos 2011–2015

Källa: CSN och egna beräkningar

Anslagsförändringar till följd av överföring från andra anslag

Karolinska institutet har i regleringsbrevet för 2009 fått i uppdrag att successivt utöka antagningen av studenter till psykologutbildningen. När utökningen av programmet är fullt utbyggd 2015 beräknas totalt 70 psykologstudenter per år att examineras, varav utökningen med anledning av uppdraget kommer att motsvara 30 examinerade studenter. År 2012 motsvarar det utökade antalet platser 90 helårsstudenter. Med anledning av denna satsning föreslås anslaget öka med 90 000 kronor 2012 genom en överföring från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* (utg. omr. 9, avsnitt 4.12.8).

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 4 308 454 000 kronor under anslaget 1:3 *Studiemedelsräntor m.m.* för budgetåret 2012.

Tabell 3.15 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:3 Studiemedelsräntor m.m.

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	5 142 637	5 142 637	5 142 637	5 142 637
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-38 912	10 730	66 141	53 240
Övriga makroekonomiska förutsättningar	-687 344	-693 423	142 316	1 305 159
Volymer	-107 967	-326 850	-621 314	-376 271
Överföring till/från andra anslag	80	80	80	80
Övrigt	-40	-40	-40	-40
Förslag/beräknat anslag	4 308 454	4 133 134	4 729 820	6 124 805

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

3.8.4 1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tabell 3.16 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2010	Utfall	57 764	Anslags-sparande	3 386
2011	Anslag	61 150 ¹	Utgifts-prognos	58 600
2012	Förslag	61 150		
2013	Beräknat	61 150		
2014	Beräknat	61 150		
2015	Beräknat	61 150		

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för utgifter för bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan, s.k. Rg-bidrag. Bidraget lämnas till döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro för kostnader för resor och boende. Motsvarande gäller för svårt rörelsehindrade elever vid särskilt anpassad gymnasial utbildning i Göteborg, Kristianstad, Stockholm och Umeå. Anslaget används även för utgifter för bidrag för teckenspråksutbildning för vissa föräldrar, s.k. TUFF-ersättning.

Rg-bidraget är ett rättighetsstyrt bidrag. Detta medför att huvudsakliga faktorer som styr utgifterna på området är antalet elever med funktionsnedsättning som antas vid riksgymnasierna, samt antalet folkhögskoleplatser i teckenspråk som inrättas för föräldrar med hörselskadade barn och i vilken utsträckning föräldrarna väljer att finansiera sina studier med detta bidrag. Vid beslut om bidrag enligt förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan tas hänsyn till om eleven uppbär sjukersättning eller aktivitetsersättning. Utgifterna för TUFF är beroende av anvisade medel och efterfrågan på detta stöd.

För 2010 redovisades ett anslagssparande på cirka 3,4 miljoner kronor. Anslagssparandet har förts bort genom indragning. Utgiftsprognosen för 2011 visar på att utgifterna blir cirka 2,5 miljoner kronor lägre än anvisade medel.

Regeringens överväganden

Regeringen har redovisat resultaten av verksamheten i avsnitt 3.5.1 och 3.5.2.

Regeringen föreslår mot bakgrund av ovanstående att riksdagen anvisar ett ramanslag om 61 150 000 kronor under anslaget 1:4 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* för budgetåret 2012.

Tabell 3.17 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:4 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	61 150	61 150	61 150	61 150
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	61 150	61 150	61 150	61 150

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

3.8.5 1:5 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tabell 3.18 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2010	Utfall	21 708	Anslags-sparande	4 974
2011	Anslag	31 000 ¹	Utgifts-prognos	29 500
2012	Förslag	30 500		
2013	Beräknat	29 000		
2014	Beräknat	29 000		
2015	Beräknat	29 000		

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för utgifter för produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker och utvecklingsprojekt i syfte att effektivisera produktionsmetoder. Anslaget disponeras av Talboks- och punktskriftsbiblioteket som i samverkan med andra bibliotek ska förse synskadade och andra läshandikappade med litteratur. Utgiften påverkas av bl.a. antalet studenter med funktionsnedsättning som begär anpassad studielitteratur.

För 2010 redovisades ett anslagssparande på cirka 4,9 miljoner kronor. Anslagssparandet har förts bort genom indragning.

Regeringens överväganden

Regeringen har redovisat resultaten av verksamheten i avsnitt 3.5.3.

Kostnaderna för verksamheten minskade under 2010. Efterfrågan på inlästa talböcker minskade jämfört med 2009 och andelen talböcker med syntetiskt tal, med en lägre kostnad att framställa, ökade. Under början av 2011 har efterfrågan på talböcker ökat.

Under 2010 minskade efterfrågan på nyproducerade talböcker. Myndigheten ser dock en tendens till en ökad efterfrågan under 2011.

Det totala antalet studenter som är inskrivna med rätt att beställa nyproduktion ökade under 2010.

För att täcka det underskott som uppstod 2009 föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2011 att anslaget skulle ökas med 1 miljon kronor 2011 och beräknade att så även borde ske 2012. Anslaget föreslås därför ökas och anslag 1:7 *Överklagandenämnden för studiestöd* föreslås minskas med motsvarande belopp.

För 2012 bedöms utgiften för produktion av studielitteratur vara oförändrad jämfört med 2011.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 30 500 000 kronor under anslaget 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* för budgetåret 2012.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2012 för ramanslaget 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov om framtida anslag på högst 7 000 000 kronor under 2013.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 7 000 000 kronor under 2013. Anledningen till att förslaget högsta belopp överstiger bedömda utestående åtaganden är att det finns en osäkerhet i omfattningen av utestående åtaganden.

Tabell 3.19 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål*

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	31 000	31 000	31 000	31 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut		-1 000	-1 000	-1 000
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar				
Volymer	-500	-1 000	-1 000	-1 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	30 500	29 000	29 000	29 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

Tabell 3.20 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Tusental kronor

	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015–
Ingående åtaganden	2 834	2 645	6 500	6 500		
Nya åtaganden	2 645	6 500	6 500			
Infriade åtaganden	-2 834	-2 645	-6 500	-6 500		
Utestående åtaganden	2 645	6 500	6 500	0		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	7 000	7 000	7 000			

3.8.6 1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.

Tabell 3.21 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2010	Utfall	316 067	14 331
2011	Anslag	324 106 ¹	317 324
2012	Förslag	326 938	
2013	Beräknat	333 449 ²	
2014	Beräknat	342 734 ³	
2015	Beräknat	351 482 ⁴	

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 325 222 tkr i 2012 års prisnivå.

³ Motsvarar 327 693 tkr i 2012 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 327 693 tkr i 2012 års prisnivå.

Anslaget används för CSN:s förvaltningskostnader.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Det ekonomiska målet för den avgiftsfinansierade verksamheten är att avgiftsintäkterna ska bidra till verksamhetens finansiering. CSN undantas från bestämmelsen i 15 § anslagsförordningen (2011:223) om att inkomster som en myndighet får disponera och som till en obestämd del ska täcka utgifterna i en viss verksamhet ska redovisas mot anslag på samma grund som utgifterna. I stället ska inbetalade avgifter redovisas mot anslaget. Avgifterna avser expeditionsavgifter, påminnelseavgifter, övriga administrativa avgifter samt uppläggningsavgifter.

Av anslagssparandet på cirka 14 miljoner kronor avser 6,3 miljoner kronor medel som myndigheten får disponera.

Tabell 3.22 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig- rättslig verksamhet	Anslag	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2010	321 898	440 970	-757 036	5 831
Prognos 2011	317 324	453 000	-770 324	6 331
Budget 2012	326 938	458 000	-791 269	0

Regeringens överväganden

Regeringen har redovisat resultaten av verksamheten under avsnitt 3.5.9 och bedömer att verksamheten under 2012 ska bedrivas i samma omfattning.

Med anledning av riksdagens beslutade satsning på utbildning i propositionen Åtgärder för jobb och omställning (prop. 2008/09:97, bet. 2008/09:FiU18, rskr. 2008/09:183) tillfördes anslaget två miljoner kronor 2011. Anslaget föreslås minskas med motsvarande belopp 2012.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att riksdagen anvisar ett ramanslag om 326 938 000 kronor under anslaget 1:6 *Centrala studiestödsnämnden m.m.* för budgetåret 2012.

Tabell 3.23 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:6 Centrala studiestödsnämnden m.m.

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	324 106	324 106	324 106	324 106
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	3 231	11 512	18 256	26 994
Beslut	-1 047	-1 073	-1 095	-1 123
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt ³	648	-1 096	1 467	1 505
Förslag/ beräknat anslag	326 938	333 449	342 734	351 482

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2011 års budget för staten. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2013–2015 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Övergångseffekter till följd av kostnadsmässig avräkning av myndigheternas förvaltningsutgifter redovisas under övrigt. Anslaget minskas (från 2014) även till följd av beräknade samordningsvinster i samband med ett e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.

Lån hos Riksgäldskontoret

Den samlade utestående skulden för studielån tagna mellan 1989 och 2010 i Riksgäldskontoret var 164 138 miljoner kronor vid utgången av 2010. Under 2011 bedöms nettouplåningen bli 6 320 miljoner kronor. Avskrivningar och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret bedöms uppgå till 359 respektive 85 miljoner kronor.

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2012 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp av 176 600 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Den totala skulden för studielån hos Riksgäldskontoret beräknas uppgå till cirka 170 165 miljoner kronor vid utgången av 2011 för studielån tagna efter 1988. För 2012 beräknas nettouplåningen till omkring 6 606 miljoner kronor, avskrivningar till 366 miljoner kronor och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret till 82 miljoner kronor. Det totala lånebehovet bedöms därmed bli cirka 176 600 000 000 kronor. Det föreslås därför att regeringen bemyndigas att under 2012 ta upp lån

i Riksgäldskontoret för studielån intill detta belopp.

3.8.7 1:7 Överklagandenämnden för studiestöd

Tabell 3.24 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2010	Utfall	11 787	Anslags- sparande	1 576
2011	Anslag	12 060 ¹	Utgifts- prognos	11 801
2012	Förslag	12 189		
2013	Beräknat	12 432 ²		
2014	Beräknat	12 676 ³		
2015	Beräknat	14 061 ⁴		

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 12 206 tkr i 2012 års prisnivå.

³ Motsvarar 12 189 tkr i 2012 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 13 170 tkr i 2012 års prisnivå.

Anslaget används för ÖKS förvaltningskostnader.

Regeringens överväganden

Regeringen har redovisat resultaten av verksamheten under avsnitt 3.5.9 och bedömer att verksamheten under 2012 ska bedrivas i samma omfattning.

För att täcka det underskott som uppstod 2009 på anslag 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* föreslog regeringen i budgetpropositionen för 2011 att anslag 1:5 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* skulle öka med 1 miljon kronor 2011 och beräknade att så även borde ske 2012. Anslaget föreslås därför ökas och anslag 1:7 *Överklagandenämnden för studiestöd* föreslås minskas med motsvarande belopp.

Regeringen prioriterar i denna proposition bl.a. åtgärder för att möta inbromsningen, åtgärder för varaktigt högre tillväxt och sysselsättning samt åtgärder för att välfärden ska komma alla till del. För att bidra till detta föreslås att vissa anslag minskas. Detta gäller bl.a. anslag 1:7 *Överklagandenämnden för studiestöd* som beräknas minskas med 1 miljon kronor 2013 och 2014.

Regeringen föreslår att riksdagen anvisar ett ramanslag om 12 189 000 kronor under anslaget

1:7 Överklagandenämnden för studiestöd för budgetåret 2012.

Tabell 3.25 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:7 Överklagandenämnden för studiestöd

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	12 060	12 060	12 060	12 060
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	119	344	606	943
Beslut	10	28	29	1 078
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt ³			-19	-20
Förslag/ beräknat anslag	12 189	12 432	12 676	14 061

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2011 års budget för staten. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2013–2015 är preliminär och kan komma att ändras.

³ Anslaget minskas (från 2014) till följd av beräknade samordningsvinster i samband med att e-förvaltningsprojekt kommer att genomföras i statsförvaltningen.